

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

***FRANCOUZSKÁ A ČESKÁ TERMINOLOGIE
V EVROPSKÝCH LEGISLATIVNÍCH TEXTECH
ZAMĚŘENÝCH NA OBLAST :
„SOUDNÍ SPOLUPRÁCE V TRESTNÍCH VĚCECH“***

Vedoucí práce: PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Autorka práce: Alena Petrikovičová

České Budějovice 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Francouzská a česká terminologie v evropských legislativních textech zaměřených na oblast: Soudní spolupráce v trestních věcech“ zpracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

České Budějovice

.....

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Filozofická fakulta
Ústav romanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Název: Francouzská a česká terminologie v evropských legislativních textech zaměřených na oblast: „Soudní spolupráce v trestních věcech“

Name: French and Czech terminology in European legislative texts focused on the field: „Judicial cooperation in criminal law matters“

Autorka: Alena Petrikovičová

Studijní program a obor: Aplikovaná filologie – Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

České Budějovice 2010

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá francouzskou a českou terminologií v evropských legislativních textech zaměřených na oblast „Soudní spolupráce v trestních věcech“.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. První je částí teoretickou, jež pojednává o problematice jazykové politiky Evropské unie, zejména o evropské strategii pro mnohojazyčnost. Druhá část teoretické části se zabývá korpusovou lingvistikou, a to především vymezením pojmů z lingvistické terminologie, které se v práci vyskytují. Druhá polovina práce je částí výzkumnou, která se podrobně zabývá autentičností překladů vybraných kolokací, typických pro vybrané téma a dále prací s paralelním korpusem a použitím programu ParaConc.

Annotation

The present thesis deals with the Czech and French terminology in european legislative texts focused on the field „Judicial cooperation in criminal law matters“.

The thesis is dividend into two main parts. The first one is the theoretic part which deals with the question of EU language policy, above all with the European strategy for multilingualism. The second part of the theoretic part is concerned with the corpus linguistics, especially with the determination of main terms occuring in my thesis. The second, research part, is primarily elaborating the authenticity of the interpretation of chosen collocations which are typical for my thesis topic. This part of the thesis is also considering the work with the parallel corpus and with the computer programme ParaConc.

Poděkování

Dovolte mi na tomto místě poděkovat PhDr. Janu Radimskému, Ph.D. za jeho cenné rady a připomínky a za pomoc a ochotu při odborném vedení mé bakalářské práce.

OBSAH

Úvod	8
1. Jazyková politika Evropské unie.....	9
1.1. Vývoj jazykového režimu EU.....	10
1.2. Překladačské služby v Evropské unii.....	12
1.3. Právo a překlad.....	14
1.3.1. Právní jazyk.....	14
1.3.2. Překlad právních jazyků.....	15
1.3.3. Základní pravidla překladu dokumentů EU do češtiny.....	16
1.3.4. Zajištění oficiálních překladů právních předpisů ES.....	17
2. Korpusová lingvistika.....	19
2.1. Co je to korpus a jak se tvoří.....	19
2.2. Velikost korpusů.....	21
2.3. Typy korpusů	21
2.3.1. Paralelní korpus.....	22
2.4. Kolokace.....	23
2.5. Termíny.....	25
2.5.1. Právní termíny.....	25
2.5.2. Ustálená spojení	26
3. Analýza lingvistických textů.....	27
3.1. Co je to ParaConc.....	27
3.2. Výběr a zpracování textů.....	27
3.2.1. Nahrání textů do programu ParaConc.....	32
3.2.2. Frekvence slov.....	32
3.3. Překlady kolokací.....	35
3.3.1. Adekvátní překlady kolokací.....	35
3.3.2. Neadekvátní překlady kolokací.....	54
3.3.2.1. Kolokace s chybným překladem.....	54
3.3.2.2. Kolokace s nepřesným překladem.....	60
Závěr	68
Resumé	69
Použitá literatura	71
Přílohy.....	75

ÚVOD

Evropská unie v dnešní době seskupuje téměř 500 milionů lidí různých národností, kultur a jazykové příslušnosti. Kulturní a jazyková rozmanitost je jedním ze základních symbolů Evropské unie, který zdůrazňuje právě rozmanitost evropských národů, kultur a jazyků, které pro Evropu představují její společné dědictví, přínos, výzvu a výraznou výhodu. A právě jazyková rozmanitost je zvláště cenným rysem celého Společenství, jejíž zajištění staví Evropskou unii do světového popředí. Schopnost komunikovat mezi sebou je jednou ze zásadních dovedností občanů Unie, která nám může pomoci v odstraňování mezilidských a mezistátních bariér, v nalezení cesty k jiným lidem, zemím a kulturám, což přispívá ke vzájemnému porozumění a k posílení životních příležitostí občanů, ať už v jejich spolupráci, mobilitě či komunikaci.

Evropská unie přispívá k rozvoji kvalitního vzdělávání podporou mobility občanů, vytvářením společných studijních programů a sítí, výměnou informací a podporou celoživotního vzdělávání. Jazyky jsou základním stavebním kamenem těchto činností a občané, kteří znají a používají více jazyků, mohou lépe využívat příležitostí, jež jim přináší evropská integrace. Z tohoto důvodu byly vypracovány jazykové politiky s cílem podporovat mnohojazyčnost, respektovat jazykovou rozmanitost a v případě potřeby také chránit ohrožené jazyky.

V úvodu své bakalářské práce se budu zabývat problematikou jazykového režimu Evropské unie, který po dvou posledních rozšíření Unie v letech 2004 a 2007 hraje čím dál tím důležitější roli, a to především rolí překladatelů a problematikou překladu právních jazyků, která je v dnešní době spojována právě se členstvím České republiky v Evropské unii. Ve druhé polovině teoretické části se budu zabývat korpusovou lingvistikou, především však jejími základními termíny, které jsou pro tuto práci klíčové.

Druhá část mé práce je částí výzkumnou, praktickou, ve které budu pracovat s vybranými francouzskými a českými legislativními texty z oblasti „Soudní spolupráce v trestních věcech“. Tato část je však založena především na překladové analýze vybraných lexikálních kombinací, které po konzultaci se čtyřjazyčnou databází oficiálních překladů termínů ISAP rozdělím podle jejich kvality překladu rozdělím do skupin a dále vyhodnotím.

1. JAZYKOVÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Evropská komise společně s Evropskou radou kladou velký důraz na vzdělávání v oblasti jazyků, a to především na zkvalitnění výuky, rozšíření počtu vyučovaných jazyků a rozšíření škály osvojoovaných jazyků. Tato nutnost podpory a zkvalitnění jazykové péče se promítla v zásadním dokumentu, který považuje znalost jazyků, a především její kvalitu, jako jednu z klíčových kompetencí, a to v *Podrobném pracovním programu následných kroků k dosažení cílů systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě*, který byl přijat Komisí i Radou v roce 2002 v Barceloně.

Z důvodu nutnosti zkvalitnění jazykové péče je vzdělávání učitelů cizích jazyků¹ stále důležitější, neboť hraje klíčovou roli při zlepšování kvality výuky cizích jazyků a vzbuzuje zájem žáků a studentů o jazyky. Učitelé cizích jazyků jsou podstatným článkem jazykové politiky Evropské unie, která si klade za cíl, aby všichni občané Unie uměli používat nejméně dva cizí jazyky, s jejichž výukou by se mělo začít co možná nejdříve, nejlépe v předškolním věku dítěte. Tento záměr vychází ze zasedání Evropské rady v březnu 2002 v Barceloně, kde se předsedové a prezidenti členských států rozhodli jednat v důsledku zvyšování spolupráce a mobility v Evropě.

Jazyková politika EU podporuje mnohojazyčnost a jejím cílem je, aby všichni občané Unie hovořili kromě svého mateřského jazyka ještě alespoň dvěma cizími jazyky. Otázkou a problematikou jazykového vzdělávání se v rámci Evropské unie zabývá *Oddělení jazykové politiky* *Direktorátu vzdělávání a kultury EK*², jehož hlavním úkolem je podpora celoživotního vzdělávání, jazykové a kulturní rozmanitosti.

1 EUROPA *.Evropská komise* [online], Vzdělávání učitelů cizích jazyků, 2008 (cit. 2010-04-15). Dostupné na: http://ec.europa.eu/education/languages/language-teaching/doc30_cs.htm

2 EUROPA *Commission européenne*, DG for Education and Culture [online], 2009 (cit. 2010-04-15). Dostupné z: http://ec.europa.eu/education/languages/who-we-are/doc1454_en.htm

1.1. Vývoj jazykového režimu EU

V roce 1958 bylo v Evropském společenství přijato *Nařízení o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství*³ o používání úředních a pracovních jazyků⁴ Společenství. Rada Evropského hospodářského společenství přijala následující opatření:

Článek 1- „Úředními a pracovními jazyky orgánů Společenství jsou francouzština, italština, němčina a nizozemština⁵“.

S následujícím postupným rozšiřováním Společenství se počet úředních a pracovních jazyků zvyšoval. Před květnem 2004 bylo v Evropské unii používáno 12 autentických jazyků pramenů primárního práva a to - angličtina, dánština, finština, francouzština, irština, italština, němčina, nizozemština, portugalská, řečtina, španělština a švédština, z nichž pouze 11 bylo jazyky úředními⁶. Po největším rozšíření v historii Evropského společenství, právě v květnu 2004, a po zatím posledním rozšíření v roce 2007, je v Evropské unii celkem 23 úředních jazyků, které mají rovnoprávné postavení. Současnými úředními jazyky Unie jsou tedy angličtina, bulharština, čeština, dánština, estonština, finština, francouzština, irština, italština, litevština, lotyština, maďarština, maltština, němčina, nizozemština, polština, portugalská, rumunština, řečtina, slovenština, slovinština, španělština a švédština.

V Evropské unii je v současné době 27 členských států, ale počet úředních jazyků je nižší. To je způsobeno faktem, že jsou některé jazyky používány ve více státech. Například Belgie disponuje třemi úředními jazyky – francouzštinou, nizozemštinou a němčinou, a na Kypru většina obyvatel mluví řečtinou, která tam má úřední status. Ve výčtu úředních jazyků však chybí keltština, užívaná v každodenní komunikaci v Irsku, a vlámská, která je užívaná v Belgii a není totožná s nizozemštinou, která má úřední status. Rada EHS takovou situaci předpokládala a právě v *Nařízení o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství* ve článku 8 stanovila následující:

³ CELEX 31958R0001/1958 – Nařízení Rady č. 1/1958/EHS - Nařízení o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství

⁴ Úřední jazyky se používají pro komunikaci v rámci orgánů Společenství, pro komunikaci mezi členskými státy a jejich občany - v kterémkoliv z úředních a pracovních jazyků lze orgánům ES zaslat dokument, jsou v nichž rovněž zveřejňována nařízení EU a další legislativní dokumenty. Pracovní jazyky Unie se používají pro komunikaci mezi institucemi a jejich odděleními - angličtina, němčina a francouzština.

⁵ Zvolené jazyky byly jazyky tehdejších členských států.

⁶ Z autentických jazyků se pravidelně jako jazyk úředních neuzívá irština

Článek 8 - „V případě členských států, které mají více úředních jazyků, se používání jazyků stanoví na žádost dotyčného státu podle obecných pravidel vyplývajících z právních předpisů tohoto státu.“

Evropská strategie pro mnohojazyčnost

V roce 2002 bylo v usnesení Rady zdůrazněno, že „znalost jazyků je jednou ze základních dovedností, kterou potřebuje získat každý občan, aby se mohl účinně podílet na životě evropské znalostní společnosti, a která tudíž usnadňuje začlenění do společnosti a sociální soudržnost“⁷. V návaznosti na toto usnesení podpořil Evropský parlament v roce 2006 *Novou rámcovou strategii pro mnohojazyčnost*⁸ [Usnesení Evropského parlamentu o nové rámcové strategii pro mnohojazyčnost (2006/2083(INI)] a tím znovu potvrdil význam jazykové rozmanitosti a důležitost znalosti jazyků. *Rámcová strategie pro mnohojazyčnost* je prvním sdělením Evropské komise, které se přímo zabývá zmíněnou oblastí politiky. Mnohojazyčností rozumíme jak schopnost jednotlivce používat několik jazyků, tak i soužití různých jazykových společenství v jedné zeměpisné oblasti. V této rámcové strategii je termínem *mnohojazyčnost* popisována nová oblast politiky Komise, která má za cíl vytváření příznivého prostředí pro plné vyjádření všech jazyků, ve kterém se může dařit výuce a studiu široké škály jazyků⁹. V dnešní době se mnohojazyčnosti, jako jediné z oblastí, v období hospodářské krize daří.

Tři hlavní cíle Evropské komise v politice mnohojazyčnosti¹⁰:

- zajištění přístupu občanům k právním předpisům, postupům a informacím Evropské unie v jejich vlastních jazycích
- podpora studia jazyků a jazykové rozmanitosti ve společnosti
- zasazování se za zdravé mnohojazyčné hospodářství

7 Úř. věst. C 50, 23.2.2002 – Usnesení Rady o prosazování jazykové rozmanitosti a studia jazyků

8 CELEX 52005DC0596 - Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Nová rámcová strategie pro mnohojazyčnost /* KOM/2005/0596 konečném znění */

9 EUROPA *Evropský parlament* [online], Tisková zpráva - Parlament podpořil strategii EU pro mnohojazyčnost, 2006, (cit. 2010-04-15). Tisková zpráva dostupná na:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20061113IPR12527+0+DOC+XML+V0//CS>

10 EUROPA *Evropská komise* [online], Mnohojazyčnost, 2009, (cit. 2010-04-15). Dostupné na:

http://ec.europa.eu/education/languages/who-we-are/doc1454_cs.htm

V roce 2007 bylo vytvořeno portfolio evropského komisaře pro mnohojazyčnost, kdy v jeho čele stál rumunský komisař Leonard Orban. Předseda Evropské komise José Manuel Barroso nominoval do své „nové Komise“ na konci listopadu 2009 na post eurokomisařky pro vzdělávání, kulturu, mnohojazyčnost a mládež kyperskou členku Evropské komise Androullu Vassiliou, která se svého úřadu oficiálně ujala 10. února 2010. Mezi hlavní priority nové eurokomisařky v oblasti mnohojazyčnosti patří podpora výuky jazyků od raného věku, pomoc sbližování kultur různých národů či podpora nejen 23 úředních jazyků, ale všech 60 regionálních a menšinových jazyků¹¹.

Evropská strategie pro mnohojazyčnost patří mezi základní zásady, na nichž bylo Evropské společenství založeno a často bývá označována právě za „poklad a zároveň Achillovu patu“ Evropského společenství.

1.2. Překladatelské služby v Evropské unii

I když se v dnešní době vyučují cizí jazyky ve větší míře než v minulosti, stále ještě nevymizela potřeba překladů a překladatelů. Naopak, následkem globalizace a technického rozvoje se jejich potřeba rok od roku zvyšuje. Aby strategie Evropské unie pro mnohojazyčnost byla účinná, musí se opírat o profesionální lingvisty, kteří pomáhají přiblížit politiku Unie občanům a jejichž práce mimojiné umožňuje Evropské unii splnit její právní závazky, které se týkají například dialogu s veřejností, ve kterém evropské orgány zavedly využívání technologií, které umožňují tlumočení do několika jazyků pro společnou s komunikaci se širokou veřejností.

Od posledního rozšíření Evropské unie jsou překladatelé pro evropské instituce konfrontováni s 506 možnými jazykovými kombinacemi¹². Překladatelská oddělení však nejsou schopná všechny tyto jazykové kombinace pokrýt, a proto byl po posledních rozšířeních (v letech 2004

11 EUROPA *Evropská komise* [online], Osobní stránky eurokomisařky Androully Vassiliou, moje politické priority, 2010., (cit. 2010-04-16). Dostupné na: http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/vassiliou/about/priorities/index_cs.htm

12 Mgr. Radim Sochorek – *tlumočení · překlady · cizojazyčné rešerše* [online], Práce překladatelů Evropské unie, 2007, (cit. 2010-04-20). Dostupné na stránce <http://www.sochorek.cz/cz/pr/blog/1195935306-prace-prekladatelu-evropske-unie.htm>

a 2007) zaveden systém takzvaných „pilotních jazyků“.¹³ To znamená, že je dokument nejdříve přeložen do vybraných jazyků, což jsou obvykle pracovní jazyky Komise, a z každé pilotní verze je následně překládán do ostatních úředních jazyků. Tímto způsobem překladu dochází ke značným úsporám, ale na druhé straně tu roste riziko nepřesnosti v překladech, je-li text dvakrát překládán. Sochorek (2007) uvádí jako „pilotní jazyky“ pouze angličtinu, francouzštinu a němčinu, zatímco Bobek (2007) k nim navíc přidává italštinu a španělštinu. Tento rozdíl je podle Bobka (2007) dán tím, že i když jsou si všechny úřední jazyky formálně rovny, dochází k vytvoření tzv. *referenčních jazyků*, kterými jsou právě angličtina, francouzština a němčina.¹⁴

Nezbytnost a vysoké důležitost překladů zapříčinila, že Evropská komise disponuje nejrozsáhlejší překladatelskou agenturou na světě. Generální ředitelství pro překlad¹⁵, jehož posláním je poskytovat Evropské komisi překlad všech forem psané komunikace a další jazykové služby s tím spojené, zaměstnává v dnešní době přibližně 1 750 překladatelů, kteří se částečně specializují na určité politické či odborné oblasti a úzce spolupracují s právníky-lingvisty, kteří tvoří součást právní služby Evropské rady¹⁶. Pro každý úřední jazyk je vyčleněno samostatné oddělení, uvnitř kterého jsou překladatelé rozdělení podle své specializace v oblastech činnosti Komise.

V roce 1994 bylo vytvořeno Překladatelské středisko pro instituce Evropské unie (CdT) se sídlem v Lucemburku, které má za úkol poskytování překladatelských služeb agenturám Evropské unie a jež v časové vytíženosti rovněž napomáhá institucím a orgánům Společenství¹⁷.

13 Bobek, M. Soudní dvůr Evropských společenství – K výkladovým „opravám“ nesprávných překladů práva Společenství. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 9, str. 363-366 - Dle autora jsou těmito jazyky v současnosti angličtina, němčina, francouzština, italština a španělština, tedy jazyky velkých starých členských států.

¹⁴ Bobek, M. 2007, *Soudní rozhledy* č.8 <http://www.eui.eu/Personal/Researchers/mbobek/docs/profisa.pdf>

15 EUROPA *Evropská komise* [online], Directorate-General for Translation, (cit. 2010-04-20). Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/translation/index_en.htm

16 BusinessInfo, Oficiální portál pro podnikání a export [online], Generální ředitelství Evropské komise, 2009, (cit. 2010-04-20). Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/instituce-eu/generalni-reditelstvi-evropske-komise/1000723/5146/>

17 EUROPA *Centre de traduction* [online], Présentation, Departement traduction, (cit. 2010-04-20). Dostupné na www.cdt.europa.eu.

1.3. Právo a překlad

Překlad práva je v současné době nejvíce spojovaný se členstvím České republiky v Evropské unii, díky kterému od roku 2004 postupně dochází k prohlubování vztahů s ostatními evropskými národy. Tomášek (2003: 11) uvádí, že v důsledku integrace naší země do Společenství a postupného zavádění „evropského práva“ do českého právního řádu, nastává pro naše překladaře nový problém při překladu právních textů, kdy se překladařé musí vyrovnat s novou terminologií, která k nám z Unie přichází a také se specifickostí právních termínů, což v současné době představuje jednu z největších překážek pro vypracování všeobecně použitelného překladařského projevu¹⁸.

Základním problémem při překladu jakéhokoliv právního textu je pohled na text pouze z jazykové stránky. Irena Pelikánová ve svém článku o právních překladech uvádí, že „ani vysoce kvalifikovaný překladař nemůže přeložit právní text uspokojivým způsobem, pokud není současně odborníkem daného úseku práva. Dokonce ani vysoce kvalifikovaný překladař s právní specializací nemůže tento úkol uspokojivě splnit, jestliže postrádá hlubokou kvalifikaci v daném právním oboru. Překlad právního textu je současně legislativní prací a procesem spolutvorby právního textu (Pelikánová:2002)¹⁹“.

1.3.1. Právní jazyk

Často můžeme v literatuře narazit na dva pojmy – právní jazyk a právnícký jazyk. Pokusím se ve zkratce vysvětlit rozdíl mezi těmito pojmy. Pojem „*právní jazyk*“ pochází ze slova *právo*, k němuž se váže jako k označované skutečnosti. Michal Tomášek, jeden z nejvýznamnějších specialistů na problematiku překladu právního jazyka u nás, jej definuje jako:

„Právní jazyk je jednotný útvar s ustálenou mluvnickou stavbou a slovní zásobou. Soubor gramatických a lexikálních prostředků je natolik ucelený, že umožňuje právnímu jazyku vystihovat všechny právní situace a činnosti (Tomášek, 2003:27).“

18 Tomášek, M., 2003. Překlad v právní praxi, str. 11 (cit. 2010-04-22)

19 *EUROPEUM Institut pro evropskou politiku* [online], Ovládat jazyky nestačí - O právních překladech komunitárních textů, JUDr. Irena Pelikánová, 2002, cit. 2010-04-22). Dostupné z: http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=500

Právní jazyk je dále možné rozdělit dle obsahového a funkčního hlediska. Z obsahového hlediska může být definován jako znakový systém, ve kterém za jednotlivé znaky přidáváme jednotlivá slova (právní termíny), slovní spojení (ustálené obraty) nebo celé věty. Z hlediska funkčního je právní jazyk prostředkem komunikace v rámci práva jako normativního systému. Je to tedy jazyk, jímž je vyjádřeno samo právo.

Na druhé straně „jazyk právnícký“ vychází ze slova *právník* a zabývá se jazykovým vyjádřením právních aktů. Narozdíl od právního jazyka se k právníkům váže jako k jeho hlavním, ale nikoliv výlučným uživatelům²⁰. Pro účely této práce však není nutné se tímto rozdílem podrobněji zabývat.

1.3.2. Překlad právních jazyků

Problematika různosti právních systémů je aktuálním tématem mezijazykového překladu²¹. Jelikož v Evropě prakticky neexistují totožné právní systémy, je jakékoliv srovnání právních systémů pro překladatele obtížným úkolem. Každý stát má své právo, stejně tak, jako má každý stát svůj jazyk.

Tomášek (2003: 106) uvádí, že rozdíl je však v tom, že právo je jak vznikem, tak vývojem vázáno na stát, zatímco u jazyka tomu tak být nemusí. Vývoj práva je závislý na historických zdrojích, či v jakém politickém a kulturním prostředí vznikalo²². Často se ale právní řády vyvíjely pod podobnými kulturními a ideologickými vlivy a pod vlivy práva jiných národů. V tomto případě mluvíme o *skupinách podobných právních řádů*, které se rovněž nazývají velkými právními systémy či velkými právními rodinami²³.

Překlad právního jazyka představuje hlavně právně-komparatistický problém. To znamená, že při překladu by měl být překladatel seznámen s právním systémem a právním řádem nejen jazyka výchozího (JV) ale i jazyka cílového (CJ). Hlavním úkolem překladatele je tedy převod textu z JV do CJ tak, aby text zůstal neporušený a aby odpovídal jazykové normě cizího právního jazyka (CPJ), tedy aby odpovídal ustáleným a uznávaným jazykovým

20 Tomášek, M., Překlad v právní praxi, Praha 2003, str. 11

21 Překlad mezi odlišnými národními jazyky, z jazyka výchozího (JV) do jazyka cílového (CJ).

22 Tomášek, Překlad v právní praxi, Praha 2003, str.106

23 Velké právní rodiny jsou např. – románsko-germánská, islámská, angloamerická, dálnévýchodní, indická atd.

pravidlům CPJ. Právní terminologie podléhá mnohem rychlejšímu rozvoji než například terminologie užívaná v exaktních vědách²⁴. V dnešní době představuje specifčnost právních termínů v Evropské unii pro překladatele těžký oříšek, jelikož tyto právní termíny vycházejí z obecné slovní zásoby národních jazyků, která je doplňována poznatky a zkušenostmi získanými během působnosti evropských orgánů.

Teorie odborného překladu mezi právními jazyky se podle Tomáška (1990) opírá o tři základní zásady²⁵:

1. V první řadě je nutné najít odpovídající řešení na úrovni cílového jazyka, hned nepřekládat.
2. Pokud v cílovém jazyce neexistuje odpovídající termín nebo pokud dosavadní termín je obsahově nevyhovující, je na řadě vytvoření nového termínu, který bude správně úkonný (musí plnit potřebné funkce) a ústrojný (musí být v souladu se zákonitostmi jazykového systému).
3. Pokud v textu převládají slovní spojení či víceslovné termíny, je nutné dbát na odlišnost terminologických soustav, hlavně na jejich lexikálněsémantické rozdílnosti.

1.3.3. Základní pravidla překladu dokumentů EU do českého jazyka

Překladatelé provádějící překlady pro Evropskou komisi musí dodržovat stejné základní zásady, jako pro jakýkoliv jiný překlad. Překlady evropských dokumentů musí nicméně dodržovat terminologii, která byla vyvinutá během překladu *acquis communautaire*²⁶, protože se po svém zveřejnění stanou nedílnou součástí celého souboru právních a politických dokumentů EU.

Mezi obecné zásady překladu právních dokumentů Evropské unie patří podle „*Základních pravidel pro překlad dokumentů EU do češtiny*“²⁷ například:

24 Mezi exaktní vědy patří např. chemie, biologie či fyzika

25 Tomášek, M. – K vybraným jazykovým problémům překladu právního jazyka, Praha 1990

26 *acquis communautaire* je francouzský termín, který označuje veškerou právní úpravu v rámci celé působnosti EU a zahrnuje primární a sekundární právo ES. (www.sagit.cz)

27 ZÁKLADNÍ PRAVIDLA PRO PŘEKLAD DOKUMENTŮ EU DO ČEŠTINY, verze 11/2008, verze pdf. dostupná na ec.europa.eu/translation/czech/.../handbook_translation_czech_cs.pdf

- překlad musí obsahovat smysl originálu,
- jednoznačnost, přesnost a srozumitelnost
- je důležité vyhýbat se expresivním, archaickým nebo slangovým výrazům
- věty či odstavce originálu nesmí být vynechány
- gramatická správnost
- překlad nesmí působit dojmem překladu, ale původního textu

Od 1.1. 2004, tedy dnem přístupu České republiky k Evropské unii, měly být všechny platné předpisy ES k dispozici v českém překladu. Jelikož má evropské právo dopad na všechny obyvatele Evropského společenství, jsou jeho obyvatelé povinni se některými předpisy řídit. Proto je třeba, aby každý občan EU měl k dispozici právní předpisy ve svém jazyce²⁸. Od okamžiku vstupu České Republiky do EU se stal Úřední věstník Evropské unie jediným závazným pramenem práva ES/EU.

1.3.4. Zajištění oficiálních překladů právních předpisů ES u nás

Vláda České republiky schválila v roce 1998 „Projekt zajištění oficiálních překladů právních předpisů ES“ přijetím usnesení č.645/1998²⁹ o zajištění oficiálních překladů právních předpisů Evropských společenství.

Hlavní úkoly tohoto projektu :

- prostřednictvím nově založeného *Koordinačního a revizního centra pro překlady legislativy ES (KRC)*³⁰ bylo zajištěno pořizování revidovaných překladů právních předpisů ES/EU, které měly být přístupné státním orgánům i veřejnosti³¹

28 EURACTIV *Informační portál o EU* [online], Překlad práva Evropských společenství, 2004, (cit. 2010-04-22). Dostupné na <http://www.euractiv.cz/evropske-pravo/analyza/peklad-prva-evropskch-spoleenstv>

29 Usnesení vlády České republiky ze dne 30. září 1998 č. 645/1998 o zajištění překladů právních předpisů Evropských Společenství .

30 ISAP *Informační systém pro aproximaci práva* [online], Koordinační a revizní centrum, (cit. 2010-05-10). Dostupné na: <http://isap.vlada.cz/homepage.nsf/struktura#KRC>

³¹ Výjimku tvoří tzv. *odborné závazné termíny*“, za něž KRC nenese komplexní odpovědnost, tu mají resortní koordinátoři, kteří seznamy závazných termínů potvrzují.

- jmenování jednoho resortního koordinátora³² pro každý ústřední orgán státní správy, který se podílí na spolupráci při procesu pořizování a revize překladů

Hlavním účelem tohoto vládního projektu bylo hlavně pořízení českých překladů primární a sekundární legislativy Evropského společenství, které byly následně publikovány v Úředním věstníku ES³³ v době vstupu České republiky do Evropské unie.

32 Osoba jmenovaná ministry všech resortů, která zabezpečuje spolupráci tak, aby překladatel používal termíny v souladu s terminologií v dané souvislosti již v předpisech resortu použitou nebo použitou v dříve projednaném překladu.

³³ 33 EUR-lex *Přístup k právu Evropské unie* [online], Úřední věstník Evropské unie,. Dostupný na <http://eur-lex.europa.eu>

2. KORPUSOVÁ LINGVISTIKA

Korpusová lingvistika, jejíž úkolem je zkoumat jazyk pomocí elektronických jazykových korpusů, se řadí do poměrně mladých lingvistických disciplín, která zaznamenává rozvoj v 50. letech dvacátého století, kdy někteří američtí lingvisté (Harris, Hill) dospěli společně k názoru, že *korpus – dostatečně velký soubor přirozeně se vyskytujících dat* – je nutně důležitým základem k vytvoření popisu daného jazyka a jeho gramatiky³⁴.

Tato myšlenka byla realizovatelná hlavně v souvislosti s příchodem počítačů, rozvojem informačních technologií a počítačových sítí, které umožnily do počítačových pamětí rozsáhlé textové soubory nejenom ukládat, ale i je zpracovávat a manipulovat s nimi dle zadaných kritérií. Mezi vrchol korpusové lingvistiky patří národní jazykové korpusy, které se po úspěchu Velké Británie začaly budovat ve většině evropských zemích i v České republice³⁵.

2.1. Co je to korpus a jak se tvoří

Slovo korpus má původ v latinském slově *corpus* a Čermák (1995: 119) jej vnímá jako „vnitřně strukturovaný, unifikovaný a obvykle i oindexovaný a ucelený rozsáhlý soubor elektronicky uložených a zpracovaných jazykových dat většinou v textové podobě, organizovaný se zřetelem k využití pro určitý cíl³⁶“.

Obecně řečeno, korpus je rozsáhlý soubor elektronických jazykových textů, jež slouží k jazykovému výzkumu nejen lingvistům, ale i širokému spektru zájemců z ostatních oborů. Rozsahy ukládaných dat u nejvýznamnějších korpusů dosahují až stamilionů textových slov³⁷, což je prakticky možné pouze s využitím počítačové techniky.

Pokud se budeme chtít zamýšlet nad tím, co nám vlastně korpus přináší, je nutné mimojiné zmínit možnost hlubšího studia pravidel jazykového systému, možnost zkoumání

34 PALA, K. 1996 Informační technologie a korpusová lingvistika, s. 8-11, 1996

35 od roku 1995 je v ČR Český národní korpus

36 ČERMÁK, 1995. Jazykový korpus : Prostředek a zdroj poznání. s. 119, tzn. pro potřeby lexikografů, sociologů, komunikačních odborníků

37 např. největším korpusem angličtiny je Bank of English (550 mil. slovních tvarů, 2005)

proměnlivosti systému z historického hlediska, či poznání nových jevů, které korpus umožňuje díky hlubšímu studiu kontextu a komunikačních faktorů³⁸.

Jak se tvoří korpus?

Zdrojem dat jazykového korpusu je dle Šulce (2001: 53-61) jazyk psaný i mluvený, přičemž poměr výskytů mluvených a psaných textů je podle odhadů 90-95 % mluveného jazyka a pouhých 10, ale spíše 5 % jazyka psaného. Jelikož záznam, zpracování a následný převod mluveného jazyka do počítačové podoby je stále velmi finančně nákladný³⁹, je pravděpodobné, že texty mluvené a psané budou stále nevyvážené⁴⁰. Rovněž projekt Český národní korpus (ČNK) obsahuje převážně texty (původem) psané.

Pala (1996: 8-11) uvádí tři způsoby získávání dat ze psaných textů, v dnešní době jsou z nich však využívány pouze následující dva způsoby⁴¹:

- manuální opisování textů do počítače
- použitím techniky OCR⁴², jejíž úspěšnost je závislá na kvalitě použitého scanneru a na typografické složitosti textu

Ve obou případech je samozřejmostí nutnost kontroly a opravy chyb, po které jsou data zpravidla ukládána do mezinárodního ASCII formátu⁴³.

38 ČERMÁK, F. Jazyk a jazykověda na přelomu století, publikováno Vesmír 80, 648, 2001/11

39 Pevod mluveného jazyka do počítačově čitelné podoby je až 15x dražší než u psaných textů.

40 ŠULC, M., 2001 Tematická reprezentativnost korpusů, Slovo a slovesnost, s 53-61.

41 PALA, K. 1996 Informační technologie a korpusová lingvistika, s. 8-11.. Dostupné také na: <http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/articles/58.html>

⁴² OCR = optické rozpoznávání znaků

⁴³ What is ASCII? dostupné na <http://www.webopedia.com/TERM/A/ASCII.htm>. ASCII formát – American Standard Code for Information Interchange (americký standardní kód pro výměnu informací), kód který představuje znaky jako čísla, kdy má každé písmeno přidělo číslo od 0-127, což umožňuje přenos dat z jednoho počítače do druhého. (ENG version - ASCII is a code for representing English characters as numbers, with each letter assigned a number from 0 to 127, which makes it possible to transfer data from one computer to another.)

2.2. Velikost korpusu

Po úspěšné práci s prvními korpusy, které přinesly pozoruhodné výsledky, se ukázalo, že velikost 1 milionu slovních výskytů není pro všestranný lingvistický výzkum dostačující a že hodnota korpusu záleží na různorodosti zastoupených textových typů, a tím pádem velikosti korpusu.⁴⁴

V dnešní době je za malý obecný korpus považován soubor textů o velikosti kolem 20 milionů slovních výskytů, zatímco v 50. letech 20. století se velikost nejmenších korpusů pohybovala od 100 tisíc do 2 milionů slov. Šulc (1999:14) zastává názor, že korpusy o velikosti 20 mil. slovních výskytů nejsou dostatečné pro řádný popis jazyka jako celku, proto jsou korpusy stamilionové považovány za minimum pro obecný korpus, určený k základnímu výzkumu jazyka⁴⁵.

2.3. Typy korpusů

Jazykové korpusy můžeme podle množství obsažených jazyků rozdělit na korpusy *jednoho jazyka* (např. ČNK – Český národní korpus)⁴⁶ a *paralelní korpusy* (parallel corpora). Šulc (1999: 12) dále rozděluje korpusy podle jejich časového záběru na korpusy *diachronní* (diachronic corpora), jež zpracovávají jazyk v různých vývojových fázích a v průběhu delšího časového období a korpusy *synchronní* (synchronic corpora), jež jsou budované jako reprezentativní a vyvážené otisky jazyka, a které se zabývají tak krátkým časovým obdobím, ve kterém není potřeba přihlížet k vývojovým změnám.⁴⁷

V České republice se budováním korpusů zabývá Ústav českého národního korpusu, který byl založen již výše zmiňovaným lingvistou Františkem Čermákem.

Dále se v České republice můžeme setkat například s korpusy *mluveného jazyka*, které se snaží o zachycení běžné denní komunikace mluvčích ze všech krajů naší republiky. Korpusy

44 V dnešní době stále neexistuje pravidlo, které by výslovně určilo, jak velký by měl korpus být, aby byl pro výzkum dostačující.

45 ŠULC, M. – Korpusová lingvistika, První vstup, Karolinum, Praha 1999

46 *Český národní korpus*, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy [online], Dostupný na : <http://ucnk.ff.cuni.cz/>

47 ŠULC, M. – Korpusová lingvistika, První vstup, Karolinum, Praha 1999

mluveného jazyka mají ale bohužel pro svoji mnohostrannou náročnost a nákladnost relativně malý obsah.

Moje bakalářská práce se zabývá korpusem synchronními, jelikož vybrané texty spadají do období od roku 1995 do roku 2010, kdy v oblasti soudní spolupráce v trestních věcech nedocházelo k výrazným vývojovým změnám.

2.3.1. Paralelní korpus

Paralelní korpus je rozsáhlý soubor identických nebo srovnatelných dat ve více podobách, které se liší jazykem nebo verzí překladu⁴⁸. Čermák (1995: 230-248) tento korpus zařazuje do kategorie specifických druhů korpusů, jehož výhodou je obrovská rychlost nalezení, kontrola v opěrném širokém kontextu i statistická nápověda v podobě vyhodnocení typičnosti nalezeného ekvivalentu z hlediska frekvence jeho opakování v celém korpusu⁴⁹.

Paralelní korpusem rozlišujeme na *korpusy srovnatelné* (nejedná se o překlady, ale o texty ze stejného oboru) a na *korpusy překladové*. V případě mé práce se jedná o korpus překladový jelikož komparuji právě překlady textů z oboru *soudní spolupráce v trestních věcech*.

Nevýhodou paralelního korpusu je fakt, že texty nejsou autentické (většinou se jedná pouze o překlady) a reprezentativní⁵⁰, jelikož jsou poměrně úzce žánrově omezené. I přes tento nedostatek však zůstává paralelní korpus neocenitelnou pomůckou pro lingvisty, lexikology a překladatele.

48 Alexandr Rosen – Nástroje pro paralelní korpusem, Paralelní korpusem – Úvod, Ústav teoretické a počítačové lingvistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, dostupné ve formátu ppt. na utkl.ff.cuni.cz/~rosen/public/parabrati.ppt

49 ČERMÁK, F. Překladová lexikografie 1995, 230-248

50 Korpus je považován za reprezentativní, pokud věrně zachycuje jazyk v jeho nejrůznějších projevech.

2.4. Kolokace

Pojem kolokace vychází z latinského *collocare*, které je překládán jako spolu-umístit. Tento pojem byl zaveden do jazykovědy J.R. Firthem už ve 30. letech 20. století a do jazyka českého jej zavedl již výše zmiňovaný lingvista František Čermák. Tímto pojmem se rozumí smysluplné spojení dvou či více slov, které tvoří samostatnou lexikální jednotku a jež nesporně tvoří jeden z hlavních pojmů a témat korpusové lingvistiky (viz. kapitola 2).

Definice kolokací je podle lingvisty Čermáka následující:

„Smysluplné spojení slov/lexémů, resp. lexikální syntagma, zvl. v podobě víceslovných pojmenování, jehož vznik je podmíněn jejich vzájemnou kolokabilitou⁵¹, a tedy kompatibilitou⁵² (Čermák, 2001b:254)⁵³.“

Čermák (2001b) udává jako ryze český ekvivalent výrazu „kolokace“ výraz „slovní spojení“, nicméně dodává, že se jedná o výraz zřídka používaný. Dále zmiňuje i další používané termíny (i když čím dál tím méně), a to „sousloví“, „obrat“, „úsloví“, „rčení“ či „víceslovné pojmenování“.

Kolokace používáme běžně v denní komunikaci a podvědomě je především jako rodilí mluvčí užíváme správně, i když nám vědomé zdůvodnění volby vhodných kolokací působí většinou potíže (Čermák, 2006:9)⁵⁴. Studium kolokací je soustředěno na skutečný autentický jazyk dodržující sémantická pravidla⁵⁵, ať už se jedná o jeho typické a centrální projevy nebo o kolokace možné a reálné. Obecně platí předpoklad, že všechna slova obsažená ve slovníku (popř. jejich lexémy) tvoří nějaké kolokace.

Sémantická pravidla se zabývají řízením kolokací a kombinací slov, jež demonstrují, co je tu na jednu stranu typické, nejčastější, průměrně běžné a všední a co je na stranu druhou

51 Kolokabilita je kombinatorická schopnost, tedy schopnost lexikální jednotky spojovat se s jinými jazykovými jednotkami tak, abychom dostali smysluplnou, gramaticky správnou a stylisticky adekvátní odpověď.

52 tzn. sémantickou slučitelností

53 ČERMÁK, F. 2001b. Syntagmatika slovníku: Typy lexikálních kombinací. Čeština - univerzália a specifika

54 ČERMÁK, F. 2006 Studie z korpusové lingvistiky, Praha 2006

55 Sémantická pravidla jsou pravidla přiřazující významy výrazům – Slovníček k filosofii jazyka, dostupné na: <http://www.gsgpraha.cz/~sloukova/slovnicek/s.html#214>.

netypické, marginální, popřípadě možné či nemožné. Pokud tato sémantická pravidla nejsou formálně splněna, je prakticky nemožné, aby vznikly smysluplné kombinace slov či celé věty. Podle Čermáka (2006:10) jsou kolokace prvním klíčem, který nám pomáhá poznat způsoby, pravidla a hranice chování lexémů, díky nimž se různými směry dostáváme dalšímu poznání kolokací. A právě srovnávání kolokací a tedy i základního kontextu tvoří hlavní cíl poznání významu lingvistiky.

Podle lingvisty Čermáka (Čermák, 2001b:223-232), který se problematikou kolokací široce zabývá, jsou lexikální kombinace rozděleny podle následujícího schématu⁵⁶:

A Systémové

- 1- pravidelné a: termínové kolokace (víceslovné termíny) – např. cestovní kancelář
 b: propriální kolokace (víceslovná propria) - např. Velká Británie
- 2- nepravidelné idiomatické kolokace (idiomy a frazémy) – např. ležet ladem

B Textové

- 3- pravidelné a: běžné kolokace (gram-sémantické kombinace) - např. letní dovolená
 b: analytické kombinace tvarů (analytické formy) - např. vzpomínající si
- 4- nepravidelné a: individuální metaforické kolokace (autorské metafory) -např. třeskutě
 vtipný
 b: náhodné kombinace sousední - např. kterou jistě
 c: jiné kombinace

C Textově-systémové

- 5- běžné kolokace uzuální (např. prát prádlo, sušit prádlo, žehlit prádlo)

⁵⁶ Čermák, F. 2001b Syntagmatika slovníku: Typy lexikálních kombinací. Čeština - univerzália a specifika 3, 2001

2.5. Termíny

ŠrajEROVÁ (2009: 4) uvádí definici *termínu* jako „jednoslovný nebo víceslovný výraz, který je nějakým způsobem typický pro zkoumanou akademickou disciplínu, případně několik disciplín⁵⁷“ a ČERMÁK (2004: 290) jej chápe jako „odborný název, obvykle s pevnou a explicitní definicí významu⁵⁸“.

Jelikož se moje práce týká problematiky soudní spolupráce v trestních věcech, tudíž právní problematiky, budu pro práci s paralelním korpusem vycházet z definice slova *termín* dle Radimského (2003:12), který chápe *termín* jako „lexikální jednotku náležející k nějaké specializované varietě jazyka, nejčastěji k některému vědecko-technickému subkódu: hovoříme např. o terminologii lékařské, právnické apod. v protikladu k výrazům běžným, které se neomezují pouze na určitý okruh uživatelů“.

Z lingvistického hlediska jsou termíny ve většině případů substantiva nebo substantivum případně tvoří základ víceslovného termínu, ale termínem může být jakýkoliv slovní druh či v některých případech mohou být termíny dokonce vlastní jména⁵⁹.

Pro potřebu popisu termínů byl zaveden nový pojem „*termínovost*“, jež označuje míru terminologické platnosti slova. To znamená, že čím vyšší je termínovost slova, tím více je toto slovo v daném oboru termínem (ŠrajEROVÁ: 2009).

2.5.1. Právní termíny

Podle Tomáška (2003: 49) jsou právní termíny „*pojmenováním právní skutečnosti a jejichž význam je možné přesně definovat*“. Právní termíny jsou těsně spjaty s odborným pojmem, jejichž význam je ostřeji vymezen než význam neterminologických prvků (netermínů).

57 ŠrajEROVÁ, D. 2009. Časopis pro moderní filologii 91, 2009

58 ČERMÁK F., Jazyk a jazykověda, Karolinum, Praha, 2004

59 Termíny většinou nejsou vlastní jména, tvoří je pouze výjimečně.

Specifičnost právního jazyka spočívá v tom, že většinou obsahuje termíny víceslovné (např. *propadlá lhůta*), což je dáno potřebou jeho uživatelů na přesnost vyjadřování a na jednoznačnost vyjádřeného obsahu.

S právní terminologií se setkáváme v každodenním životě, protože právo často přejímá slova z běžné a obecné slovní zásoby. Ve chvíli, kdy se slova z obecné slovní zásoby začnou používat jako právní termíny, ihned prochází specializovaným vývojem, jsou přesně definována a jejich význam odborně upřesněn. Množství termínů v právní terminologii přetrvává celá staletí (*žaloba*), ale nemalá část z nich zaniká v důsledku vývoje jazyka a práva (*výprosa*)⁶⁰.

2.5.2. Ustálená spojení

Je třeba odlišovat mezi právními termíny a ustálenými spojeními. Tomášek (2003: 51) pojímá *ustálené spojení* jako „víceslovné pojmenování neterminologického charakteru, kterými se nepojmenovává právní skutečnost, nýbrž tato skutečnost se jimi pouze popisuje a na rozdíl od termínu jej nelze popsat definičními znaky⁶¹“. Tomášek dále uvádí, že se slovní spojení používá k popisu právních skutečností, a proto mívá pevnou stavbu (nejčastěji slovesa k podstatnému jménu). Podle něj se v mnoha případech jedná o spojení právního termínu se slovem z obecné slovní zásoby, jehož použití je právě implikováno daným právním termínem (např. podat odvolání). Rozdíl mezi ustálenými spojeními a právními termíny uvádí Tomášek takový, že ustálená spojení na rozdíl od termínů nepojmenovávají právní skutečnosti.

V otázce „ustálenosti“ je však třeba zmínit také jednotky maximálně ustálené, kdy žádné syntaktické manipulace uvnitř jednotky nejsou možné, jako je to v případě např. *pomme de terre* (brambora).

60 Tomášek, M. Překlad v právní praxi, Praha, 2003

61 tamtéž

3. ANALÝZA TEXTŮ

3.1. Co je to ParaConc

V následující části se Vám pokusím co nejstručněji představit program ParaConc, se kterým bylo třeba pracovat, abychom získali potřebné údaje k dalšímu zpracování. ParaConc je stručně řečeno program pro PC, který slouží k „vytváření a prohlížení paralelních korpusů“⁶². Výrobce uvádí, že se tento „dvojjazyčný či vícejazyčný program používá při konfrontační analýze, jazykové výuce a studiu/trénování překládání“⁶³. ParaConc nám pomáhá srovnat dvě až čtyři jazykové varianty textů najednou, kdy na základě správného rozložení textů dle odstavců, k nim přiřazuje jejich ekvivalent v daném jazyce.

3.2. Výběr a zpracování textů

Na portálu evropských legislativních textů Eur-lex⁶⁴ je třeba vybrat vhodné texty v české a francouzské verzi, které v mém případě odpovídají kategorii:

19. Prostor svobody, bezpečnosti a práva

19.30. Policejní spolupráce, soudní spolupráce v trestních věcech a celní spolupráce

19.30.20. Soudní spolupráce v trestních věcech

Z poslední zmíněné podkategorie jsem si vybrala 42 textů z celkové počtu 231 dokumentů⁶⁵. K dosažení přijatelných výsledků v práci s programem ParaConc bylo třeba vybrat z databáze minimálně 250 normostran českého a 250 normostran francouzského textu. Výběr textů byl ovlivněn především dostupností textů v obou jazycích a jejich jazykovou rozmanitostí. Do své práce jsem nezahrnula příliš krátké dokumenty a dohody mezi státy, u nichž jsem neshledala

62 základní údaje o programu na www.korpus.cz

63 ParaConc is a bilingual or multilingual concordancer that can be used in contrastive analyses, language learning, and translation studies/training. <http://paraconc.com/>

64 Eur-lex poskytuje přímý bezplatný přístup k právním předpisům Evropské unie a jiným dokumentům, které se považují za veřejné. EUROPA [online], dostupné na : <http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>

65 Dokumenty uveřejněné na <http://eur-lex.europa.eu>, v kategorii „19.30.20. Soudní spolupráce v trestních věcech“, stav 231 dokumentů je ke dni 6.4.2010

slovní zásobu rozmanitou a pro mou práci přínosnou. V mém případě byl výběr orientován především na návrhy legislativních aktů, nařízení, směrnice a rozhodnutí.

Celkem jsem do programu ParaConc v českém jazyce vybrala 453 normostran právních textů, což odpovídá 127 438 slovům ve francouzském jazyce a 101 309 slovům v jazyce českém (viz Tabulka č.1).

Tabulka č. 1 *Velikost paralelního korpusu*

Paralelní korpus	Počet slov
Korpus v českém jazyce	101 309
Korpus ve francouzském jazyce	127 438

Následující kompletní seznam vybraných legislativních textů obsahuje specifické informace o textech (celexové číslo⁶⁶, název dokumentu a údaje o uveřejnění v Úředním věstníku ES).

Tabulka č. 2 *Seznam legislativních textů*

CELEX	Úřední věstník	Rok	Typ dokumentu
31995F0330(01)	C 78 1995	1995	Akt Rady
31996E0668	L 309 1996	1996	Společná akce
31998F0427	L 191 1998	1998	Společná akce
31998F0699	L 333 1998	1998	Společná akce
32000F0712(02)	C 197 2000	2000	Akt Rady
42000A0712(01)	C 197 2000	2000	Úmluva
32000F1213(01)	C 358 2000	2000	Akt Rady
32001F0220	L 82 2001	2001	Rámcové rozhodnutí Rady
32001R1339	L 181 2001	2001	Nařízení Rady
32001F1121(01)	C 326 2001	2001	Akt Rady
42001A1121(01)	C 326 2001	2001	Protokol k Úmluvě
32003D0169	L 67 2003	2003	Rozhodnutí Rady
22003A0719(02)	L 181 2003	2003	Dohoda
32002F0577	L 196 2003	2003	Rámcové rozhodnutí Rady
32003D0170	L 67 2003	2003	Rozhodnutí Rady

⁶⁶ Celexové číslo je specifickým systémem označení dokumentu, na jehož základě můžeme vyhledávat legislativní texty na <http://eur-lex.europa.eu>.

32003D0335	L 118 2003	2003	Rozhodnutí Rady
32003D0659	L 245 2003	2003	Rozhodnutí Rady
32004D0079	L 26 2004	2003	Rozhodnutí Rady
32004L0080	L 261	2004	Směrnice
32004D0919	L 389	2004	Rozhodnutí Rady
32005R0111	L 22 2005	2005	Nařízení Rady
32005F0212	L 68 2005	2005	Rámcové rozhodnutí Rady
32005Q0319(01)	C 68 2005	2004	Ustanovení
32005F0214	L 76 2005	2005	Rámcové rozhodnutí Rady
32007H0562	L 214 2007	2007	Doporučení Rady
41995A0330(01)	C 78 1995	1995	Úmluva
52004DC0457		2004	Zpráva Komise
52005PC0006		2005	Návrh
52005PC0091		2005	Návrh
52005DC0063		2005	Zpráva Komise
52005DC0010		2005	Bílá kniha
52004DC0562		2004	Zelená kniha
52009DC0166		2009	Zpráva Komise
52009DC0709		2010	Zpráva Komise
52008DC0888		2008	Zpráva Komise
52009DC0624		2009	Zelená kniha
32009G1205(01)	C 296 2009	2009	Usnesení Rady
32010D0088	L 39 2009	2009	Rozhodnutí Rady
32009D0426	L 138 2008	2008	Rozhodnutí Rady
32010G0319	C 70 2010	2010	Usnesení Rady
32008F0977	L 350 2008	2008	Rámcové rozhodnutí Rady
32008F0947	L 337 2008	2008	Rámcové rozhodnutí Rady
32008F0909	L 327 2008	2008	Rámcové rozhodnutí Rady

V následující tabulce Vám představuji seznam vybraných legislativních textů v úplném znění s jejich celexovými čísly:

Tabulka č. 3 *Úplné znění legislativních textů*

Celexové číslo	Název dokumentu
31995F0330(01)	Akt Rady o vypracování Úmluvy o zjednodušeném postupu vydávání mezi členskými státy Evropské unie
31996E0668	Společná akce o ochranných opatřeních proti účinkům právních předpisů přijatých určitou třetí zemí uplatňovaných mimo její území jakož i proti účinkům opatření na nich založených nebo z nich

	vyplývajících
31998F0427	Společná akce o správných postupech při poskytování vzájemné právní pomoci v trestních věcech
31998F0699	Společná akce o praní peněz, identifikaci, vysledování, zmrazení, zajištění a propadnutí nástrojů trestné činnosti a výnosů z ní
32000F0712(02)	Akt Rady o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie
42000A0712(01)	Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie
32000F1213(01)	Akt Rady o zřízení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu)
32001F0220	Rámcové rozhodnutí Rady o postavení obětí v trestním řízení
32001R1339	Nařízení Rady, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES), kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělání, na členské státy, které nepřijaly euro jako jednotnou měnu
32001F1121(01)	Akt Rady o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie
42001A1121(01)	Protokol k Úmluvě o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie
32003D0169	Rozhodnutí Rady, kterým se určuje, která ustanovení Úmluvy o zjednodušeném postupu vydávání mezi členskými státy Evropské unie z roku 1995 a Úmluvy o vydávání mezi členskými státy Evropské unie z roku 1996 rozvíjejí schengenské acquis v souladu s Dohodou
22003A0719(02)	Dohoda o vzájemné právní pomoci mezi Evropskou unií a Spojenými státy americkými
32002F0577	Rámcové rozhodnutí Rady o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazných prostředků v Evropské unii
32003D0170	Rozhodnutí Rady o společném využívání styčných důstojníků vyslaných do zahraničí donucovacími orgány členských států
32003D0335	Rozhodnutí Rady o vyšetřování a trestním stíhání genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů
32003D0659	Rozhodnutí Rady o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti
32004D0079	Rozhodnutí Rady o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie, Islandskou republikou a Norským královstvím
32004L0080	Směrnice Rady o odškodňování obětí trestných činů
32004D0919	Rozhodnutí Rady o boji s trestnou činností s přeshraničním dopadem týkající se vozidel
32005R0111	Nařízení Rady, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi
32005F0212	Rámcové rozhodnutí Rady o konfiskaci výnosů a majetku z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti
32005Q0319(01)	Ustanovení vnitřních pravidel Eurojustu pro zpracování a ochranu osobních údajů
32005F0214	Rámcové rozhodnutí Rady o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut
32007H0562	Doporučení rady o teroristických únosech

41995A0330(01)	Úmluva o zjednodušeném postupu vydávání mezi členskými státy Evropské unie
52004DC0457	Zpráva Komise o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti
52005PC0006	Návrh rámcového rozhodnutí Rady o boji proti organizované trestné činnosti
52005PC0091	Návrh rámcového rozhodnutí Rady o zohlednění odsuzujícího rozhodnutí mezi členskými státy Evropské unie při novém trestním řízení
52005DC0063	Zpráva Komise o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy
52005DC0010	Bílá kniha o výměně informací o odsouzených v trestním řízení a jejich účinku v Evropské unii
52004DC0562	Zelená kniha o vzájemném uznávání opatření nevazebního dohledu během přípravného řízení
52009DC0166	Zpráva Komise na základě článku 18 rámcového rozhodnutí Rady ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení (2001/220/SVV)
52009DC0709	Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu o provádění a fungování právních předpisů Společenství v oblasti sledování a kontroly obchodu s prekursory drog
52008DC0888	Zpráva Komise o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut
52009DC0624	Zelená kniha o získávání důkazních prostředků mezi členskými státy a o zajištění jejich přípustnosti
32009G1205(01)	Usnesení Rady ze dne 30. listopadu 2009 o výměně výsledků analýz DNA
32010D0088	Rozhodnutí Rady ze dne 30. listopadu 2009 o podpisu, jménem Evropské unie Dohody mezi Evropskou unií a Japonskem o vzájemné právní pomoci v trestních věcech
32009D0426	Rozhodnutí Rady o posílení Eurojustu a o změně rozhodnutí 2002/187/SVV o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti
32010G0319	Usnesení Rady ze dne 26. února 2010 o vzorové dohodě o vytvoření společného vyšetřovacího týmu (SVT)
32008F0977	Rámcové rozhodnutí Rady 2008/977/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o ochraně osobních údajů zpracovávaných v rámci policejní a justiční spolupráce v trestních věcech
32008F0947	Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty
32008F0909	Rámcové rozhodnutí Rady 2008/909/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody

V tomto odstavci se pokusím jednoduše představit postup při zpracování a úpravě právních textů před jejich následným nahráním do programu ParaConc. Vybrané texty z portálu Eurlex, ve francouzském a českém jazyce, musí být po úpravě ve formátu MS Word, je třeba dále pročistit a spárovat (tzn. sjednotit do stejného počtu odstavců, odstranit přebytečnou interpunkci či mezery atd.). Pokud texty nebudou sjednocené do stejného počtu odstavců jak v české tak ve francouzské verzi, program ParaConc je nedokáže přiřadit k jejich cizojazyčným ekvivalentům. Samozřejmě bylo také třeba zkontrolovat obsah odstavců, zda si navzájem odpovídají a nejsou přehozené. Texty jsem dále po přečtení upravovala, aby neobsahovaly zbytečné poznámky, jež se vyskytovaly především na konci dokumentů, vymazala jsem tabulky a nepodstatné poznámky. Po celkové kontrole textů, znaků a odstavců jsem texty převedla do formátu txt. (tj. prostého textu) s kódováním „středoevropské jazyky“ pro český jazyk a „západoevropské jazyky“ pro jazyk francouzský.

3.2.1. Nahrání textů do programu ParaConc

Texty začneme nahrávat do programu ParaConc pomocí tlačítka „Add“. Po klepnutí na tlačítko OK v okně Load Corpus Files se mi často objevilo chybové hlášení, že se počet odstavců v obou textech liší. V tom případě bylo třeba tuto chybu odstranit při zarovnání (=alignment). Pokud však počet odstavců odpovídal, na obrazovce se žádná tabulka neobjevila, tak i v tomto případě bylo nutné zkontrolovat, zda nejsou odstavce přeházené. Tabulku zarovnání, kde zjistíme, zda si jednotlivé odstavce odpovídají, otevřeme zvolením nabídky „File“ → „View Corpus Alignment“ → „Alignment“.

Jakmile jsou texty nahrané, nastává chvíle, kdy s nimi začneme pracovat.

3.2.2. Frekvence slov

Dalším důležitým krokem při práci s nahranými texty je najít slova s největší frekvencí výskytu. Frekvenci zjistíme kliknutím na „Frequency“ → „Frequency Order“ → „French standard“, kdy nám program ukáže tabulku nejfrekventovanějších slov. Aby byl výzkum zajímavější, je třeba pročíst jednotlivě všechny texty a vyhledat typické termíny pro danou

oblast (i když se v textech vyskytují pouze ojediněle), protože v programové tabulce nejfrekventovanějších slov často nenalezneme příznačná klíčová slova⁶⁷ pro požadovanou oblast. Vybrané termíny jsem dále vyhledávala v programu ParaConc za pomoci tlačítka „Search“.

Pro vyhledávání klíčových slov v programu bylo zapotřebí použití speciálních znaků ve vyhledávači:

- ? nahrazující právě jeden znak
- % nahrazující jeden nebo žádný znak
- * nahrazující libovolný počet znaků

V následující tabulce (Tabulka č.4) Vám představuji patnáct nejfrekventovanějších slov dle programu ParaConc.

Tabulka č. 4 Nejfrekventovanější substantiva

15 NEJFREKVENTOVANĚJŠÍCH	
SUBSTANTIV	
Substantiva	Výskyt
membre	824
états	741
paragraph	617
article	612
conseil	471
décision	468
autorités	369
convention	297
dispositions	318
union	242
mesures	310
décision-cadre	384
droit	304
cas	351

⁶⁷ Klíčovým slovem se v této práci rozumí taková lexikální jednotka, která tvoří součást kolokace a jež je úzce spojená s tématem *Soudní spolupráce v trestních věcech*.

Jak si jistě všimnete, v uvedené tabulce patnácti nejfrekventovanějších slov (které nám nabízí program ParaConc) klíčová slova potřebná pro mou bakalářskou práci, nefigurují⁶⁸. Jelikož bychom se takto s výzkumem daleko nedostali, je opravdu potřeba si jednotlivé texty pročíst a výrazy vyhledat.

Po náročném pročítání jednotlivých textů a vyhledávání vhodných a použitelných termínů, Vám představuji tabulku (tabulka č.5) s nejpříznačnějšími klíčovými slovy, které se týkají oblasti soudní spolupráce v trestních věcech. Klíčová slova jsem vybrala dle vlastního uvážení vzhledem k vybranému tématu a dále u nich určila jejich slovní druh⁶⁹ a počet výskytů⁷⁰. Z klíčových slov uvedených v tabulce 5 jsem jich vybrala třináct (tabulka č.8) , ke kterým jsem dále dohledávala kolokace. Můj výběr těchto klíčových slov byl ovlivněn dostupností kolokací k těmto slovům.

Vybrané texty se týkaly témat jako například postavení obětí v trestním řízení, získávání důkazních prostředků mezi členskými státy, vzájemné pomoci v trestních věcech či vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech. Vzhledem k tématům vybraných textů se mi zdá zvláštní, že se v textech téměř vůbec neobjevují názvy trestních činů či přestupků jako *délit*, *contravention* či *crime*⁷¹.

Tabulka č.5 Klíčová slova

SLOVO	sl.druh	Výskyt	SLOVO	sl.druh	Výskyt
commission	s.f.	195	disposition	s.f.	75
criminalité	s.f.	119	convention	s.m.	267
instrument	s.m.	53	décision-cadre	s.m.	210
liberté	s.f.	101	conseil	s.m.	378
délai	s.m.	61	demande	s.f.	172
protection	s.f.	82	intérêt	s.m.	3
effet	s.m.	70	application	s.f.	55
droit	s.m.	206	principe	s.m.	81
procédure	s.f.	173	mesure	s.m.	140
autorité	s.f.	58	exécution	s.f.	21
procès	s.m.	22	acquis	s.m.	1

⁶⁸ pouze klíčové slovo „droit“

⁶⁹ Francouzský jazyk používá (na rozdíl od jazyka českého) pouze dva rody- ženský a mužský

⁷⁰ Počet výskytů je uváděn dle počtu výskytů ve všech legislativních textech v korpusu.

⁷¹ Výskyt názvů trestních činů byl následovný: délit 0; contravention 0, crime 0.

action	s.f.	43	idemnisation	s.f.	3
territoire	s.m.	82	entraide	s.m.	4
casier	s.m.	25	condamnation	s.f.	174
aide	s.m.	15	arrestation	s.f.	1
champ	s.m.	20	objectif	s.m.	21
coopération	s.f.	171	infraction	s.f.	70
personne	s.f.	168	détention	s.f.	32
information	s.f.	24	jugement	s.m.	8

3.3. Překlady kolokací

Pro mou práci jsem celkem vyhledala 135 lexikálních kombinací (kolokací). V této části práce se budu zabývat překlady vybraných kolokací do českého jazyka, jež jsem rozdělila do skupin podle jejich možnosti překladu. Jedná se o dvě základní skupiny, a to překlady adekvátní a neadekvátní, které jsem dále rozdělila na překlady jednoznačné a synonymní⁷², a na chybné a nepřesné.

3.3.1. Adekvátní překlady kolokací

Jako překlady adekvátní jsem hodnotila takové překlady, jež respektovaly závaznou terminologii dle elektronických databází ISAP⁷³ a IATE⁷⁴ nebo jež byly dohledatelné ve Velkém francouzsko-českém slovníku⁷⁵ či ve francouzském výkladovém slovníku⁷⁶.

Jedná se o překlady přeložené jednoznačně nebo více synonymními překlady. U vybraných klíčových slov jsou uvedeny všechny jejich české překlady, jež se objevily v legislativních dokumentech, s kterými jsem pracovala. Dále je v tabulce uveden jejich počet výskytů v textech.

⁷² Synonymie či tzv. stejnoznačnost nebo souznačnost je vztah mezi slovy nebo víceslovnými spojení, které se odlišují ve výrazu, mají však stejný nebo podobný význam.

⁷³ ISAP- Databáze závazných termínů pro české překlady právních předpisů ES, <http://isap.vlada.cz/>

⁷⁴ IATE – Mnohojazyčná terminologická databáze EU, <http://iate.europa.eu>

⁷⁵ Velký francouzsko-český slovník, dr. Josef Neumann a dr. Vladimír Hořejší s autorským kolektivem, 1974

⁷⁶ Dictionnaire de la langue française, petit Robert, 1978

V následující tabulce Vám představuji devatenáct klíčových slov a jejich kolokací s jednoznačným překladem, jejichž překlady jsou uvedené v databázi ISAP jako termíny závazné, proto u nich nebude třeba více komentářů.

Tabulka č. 6 Kolokace s jednoznačným překladem – závazným termínem dle ISAP

Kolokace	Slovní druh	Výskyt	Jednoznačný překlad – ISAP
action commune	s.f.	23	společná akce
autorité compétente	s.f.	20	příslušný orgán
autorité judiciaire	s.f.	13	justiční orgán
base juridique	s.f.	4	právní základ
coopération judiciaire	s.f.	44	soudní spolupráce
criminalité organisée	s.f.	44	organizovaná trestná činnost
décision-cadre	s.f.	2	rámcové rozhodnutí
droit communautaire	s.m.	6	právo Společenství
droits de propriété intellectuelle	s.m.	3	práva duševního vlastnictví
droit de recours	s.m.	1	právo na podání opravných prostředků
entraide judiciaire	s.f.	4	vzájemná právní pomoc
instrument de ratification	s.m.	7	ratifikační listina
liberté d'expression	s.f.	5	svoboda projevu
pays tiers	s.m.	45	třetí země
personne concernée	s.f.	52	subjekt údajů
protection des données	s.f.	60	ochrana údajů
protection des droits	s.f.	3	ochrana práv
protection des personnes	s.f.	7	ochrana osob
reconnaissance mutuelle	s.f.	84	vzájemné uznávání

V následující tabulce č.7 Vám představím názvy úmluv a orgánů, které se překládají závaznými termíny a jejich překlad je jednoznačný.

Tabulka č. 7 Jednoznačné překlady úmluv a orgánů

Kolokace	Překlad
convention européenne d'extradition	Evropská úmluva o vydávání
convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Office européenne de police	Evropský policejní úřad
convention relative à l'entraide judiciaire en matière pénale	Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech
Conseil de l'Europe	Rada Evropy
convention relative à la procédure simplifiée d'extradition entre les États membres de l'Union européenne	Úmluva o zjednodušeném postupu vydávání mezi členskými státy Evropské unie
convention relative à l'extradition entre les États membres de l'Union européenne	Úmluva o vydávání mezi členskými státy Evropské unie
convention d'application de Schengen	Schengenská úmluva
convention relative à la suppression graduelle des contrôles aux frontières communes	Úmluva o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích
convention Europol	úmluva o Europolu
convention européenne d'entraide judiciaire	Evropská úmluva o vzájemné pomoci
Convention des Nations Unies contre la criminalité transnationale organisée	Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodní organizované trestní činnosti ⁷⁷
Convention de la Haye	Haagská úmluva
Convention des Nations unies contre le trafic illicite de stupéfiants et de substances psychotropes	Úmluva Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami
convention entre les États membres des Communautés européennes sur l'exécution des condamnations pénales étrangères	Úmluvu mezi členskými státy Evropských společenství o výkonu cizích trestních rozsudků
convention du Conseil de l'Europe pour la protection des personnes	Úmluva Rady Evropy o ochraně osob

⁷⁷ Úmluva OSN proti nadnárodní organizované trestné činnosti se také nazývá „Palermská úmluva“.

V případě překladů úmluv a orgánů bych však ráda zmínila nejednotnost v jejich překladech, co se týče velikosti počátečních písmem. Jak si jistě všimnete v následující tabulce překladů názvů úmluv a institucí (Tabulka č.7), tak je například *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* v databázi ISAP uvedena ve francouzském překladu s malým počátečním písmenem (tj. convention), ale *Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodní organizované trestní činnosti* je uvedena s počátečním písmenem velkým (tj. Convention). Tuto nejednotnost ve velikosti počátečních písmen hodnotím jako nedostatek databáze ISAP.

V následující části se budu zabývat adekvátními překlady od klíčových slov. U kolokací s jednoznačným překladem nebude třeba komentářů, ty se objeví pouze u kolokací s více synonymními překlady, pokud jeden z uvedených překladů budu považovat za přesnější

Tabulka č.8 Vybraná klíčová slova

KLÍČOVÁ SLOVA		
action	43	s.f.
autorité	84	s.f.
condamnation	174	s.f.
coopération	171	s.f.
criminalité	123	s.f.
demande	205	s.f.
droit	304	s.m.
exécution	32	s.f.
infraction	70	s.f.
instrument	54	s.m.
liberté	155	s.f.
personne	326	s.f.
protection	134	s.f.

Action

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
action commune	společná akce		23
action en justice ⁷⁸	žaloba		2
action législative	legislativní činnost		1

Klíčové slovo „action“ se v legislativních textech objevilo samostatně celkem 43krát a databáze ISAP jej překládá výrazy „akce“, „opatření“, „plán“, „postup“. Kolokace „action commune“ je dle ISAP závazným termínem.

⁷⁸ Kolokace „action en justice“ se používá například ve spojení „engager une action en justice“, tzn. „podat žalobu“.

Autorité

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
autorité administrative	správní orgán		4
autorité centrale	ústřední orgán		9
autorité compétente	příslušný orgán	příslušný úřad	6
autorité judiciaire	justiční orgán	soudní orgán	9
autorité pénale	trestní orgán		1
autorité policière	policejní orgán		1

První klíčové slovo „*autorité*“ se vyskytuje v legislativních textech celkem 84krát a je překládáno jako „*orgán*“ a pouze v jednom případě jako „*úřad*“.

Databáze ISAP jej překládá termínem „*orgán*“, a to dokonce termínem závazným. Velký francouzsko-český slovník (dále jen VFČS) jej překládá jako *moc, pravomoc, svrchovanost* či *autorita* a Francouzsko-český a česko-francouzský slovník Václava Vlasáka (2002) uvádí mimojiné překlady *vážnost, orgán, váha*. Překlad slova „*autorité*“ jako „*orgán*“ i „*úřad*“ jsem nakonec našla ve Čtyřjazyčném slovníku evropského práva (2005)⁷⁹, což mi potvrdilo, že se jedná o překlad adekvátní a správný.

▪ **autorité judiciaire**

Kolokace „*autorité judiciaire*“ se ve vybraných legislativních textech vyskytuje celkem 13krát a její překlad „*justiční orgán*“ nalezneme v databázi ISAP jako překlad závazný. Pouze v jednom případě se tato kolokace překládá jako „*soudní orgán*“. Tento překlad považuji, i přes nerespektování závazné terminologie dle ISAP, za překlad adekvátní, jelikož se jedná o výrazy synonymní, což dokazuje i francouzská definice výrazu „*autorité judiciaire*“:

„L’*autorité judiciaire* désignel’ensemble des institutions dont la fonction est de faire appliquer la loi en tranchant les litiges⁸⁰“.

79 Luboš Tichý, Pavel Svoboda, Jiří Zemánek -Čtyřjazyčný slovník evropského práva, 3. rozšířené vydání, Linde Praha a.s. 2005

80 *La vie publique* [online]. Qu’est-ce que l’*autorité judiciaire*, 2008 - [cit. 2010-06-05]. Dostupné z :<http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/justice/definition/principes/qu-est-ce-que-autorite-judiciaire.html>

Text Komise 0063

„...Cependant il va sans dire qu'une **autorité judiciaire** est toujours fondée à refuser l'exécution d'un mandat d'arrêt si elle constate que la procédure est entachée d'une violation de l'article 6 TUE et des principes constitutionnels communs aux Etats membres ; dans un système fondé sur la confiance mutuelle, une telle situation devrait rester exceptionnelle...“

„...**Soudní orgán** je samozřejmě vždy oprávněn odmítnout vykonat zatýkací rozkaz, shledá-li, že při řízení je porušován článek 6 Smlouvy o Evropské unii a ústavní zásady sdílené členskými státy; v systému založeném na vzájemné důvěře by k takové situaci mělo docházet pouze výjimečně...“

Condamnation

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Překlad 3	Výskyt
condamnation nationale antérieure	předchozí odsouzení na vnitrostátní úrovni			4
condamnation pénale	odsouzení v trestním řízení			5
décision de condamnation	odsouzení	rozhodnutí o odsouzení	odsuzující rozhodnutí	9
condamnation prononcée	uložený trest	odsouzení	vynesené odsouzení	25

Klíčové slovo „*condamnation*“ se v textech objevilo celkem 174krát a podle VFČS se překládá jako „*odsouzení*“ či „*rozsudek*“, které oba považuji za překlady správné. V legislativních textech se však nejvíce objevoval překlad „*trest*“, který jsem ale ani po důkladném hledání v několika slovnících nenašla, proto bych se jím ráda zabývala podrobněji.

▪ **condamnation**

Je vskutku zvláštní, že při takové vysoké frekvenci výskytu slova, není snadné dohledat lexem překlad uvedený v legislativních textech. Překlad „*trest*“ se v textech vyskytoval nejčastěji, tento překlad však nezná ani ISAP, IATE či VFČS.

Pokud bychom se podívali na opačný překlad, tedy z jazyka českého do jazyka francouzského, „*trest*“ je VFČS překládán jako „*punition*“, „*pénalité*“, „*sanction*“ nebo „*peine*“.

Podle francouzské encyklopedie Linternaute⁸¹ jsou synonymní výrazy k termínu „*condamnation*“ následující - *accusation, confiscation, jugement, punition, sanction, sentence* atd. Vzhledem k výkladu francouzské encyklopedie tedy můžeme konstatovat, že výrazy „*condamnation*“, „*punition*“ a „*sanction*“ jsou výrazy synonymní.

Nicméně i přes tuto „synonymitu“ podle Linternaute se budu soustředit na výklad termínů v našich zákonech.

Odsouzení

z § 225 *Zákona č. 141/1961 Sb.*, o trestním řízení soudním (trestní řád) vyplývá, že odsouzení je rozhodnutí soudu, které uznává obžalovaného vinným trestným činem⁸².

Trest

z § 36 *Zákona č. 40/2009 Sb.*, *trestního zákoníku* vyplývá, že trest spolu s ochranným opatřením patří mezi trestními sankce.

Rozsudek

podle § 152 *Zákona č. 99/1963 Sb.*, *občanského soudního řádu* je výklad rozsudku následující:

- (1) Rozsudkem rozhoduje soud o věci samé. Zákon stanoví, kdy soud rozhoduje ve věci samé usnesením.
- (2) Rozsudkem má být rozhodnuto o celé projednávané věci. Jestliže to však je účelné, může soud rozsudkem rozhodnout nejdříve jen o její části nebo jen o jejím základu.

Z výše uvedených výkladů nelze uvedené termíny považovat za synonymní, je zde zřetelný rozdíl mezi trestem a rozsudkem, nicméně dle závislosti na kontextu můžeme považovat termíny odsouzení a trest za termíny synonymní, jelikož se vzájemně podmiňují a jsou na sobě závislé (tzn. odsouzením soud stanoví výši trestu, trest v právním smyslu nelze dostat bez odsouzení).

⁸¹ LINTERNAUTE - Encyklopedie synonym [online], dostupné na : <http://www.linternaute.com/dictionnaire/fr>

⁸² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), §225 (1) - (1) Nebude-li věc vrácena státnímu zástupci podle § 221, předložena k rozhodnutí o příslušnosti podle § 222 odst. 1 či postoupena jinému orgánu podle § 222 odst. 2 a nedojde-li k zastavení trestního stíhání podle § 223, k podmíněnému zastavení trestního stíhání nebo schválení narovnání podle § 223a nebo k jeho přerušení podle § 224, *rozhodne soud rozsudkem, zda se obžalovaný uznává vinným* nebo zda se obžaloby zprošťuje.

Text 52005PC0091

„...Členský stát nesmí předat k výkonu *trestu uloženého* v jiném členském státě, nýbrž z něj jen při novém řízení vyvodit důsledky...“

„...L'Etat membre ne doit pas mettre à exécution *la condamnation prononcée* dans un autre Etat membre mais seulement tirer les conséquences de l'existence de celle-ci, à l'occasion d'une nouvelle procédure...“

▪ **décision de condamnation**

Tato kolokace se v legislativních textech objevila celkem 9krát, z čehož byla 4krát přeložena jako „odsouzení“, v dalších 4 případech jako „odsuzující rozhodnutí“ a v jednom případě jako „rozhodnutí o odsouzení“. Všechny tři možnosti překladu zařazují po konzultaci s Trestním řádem ČR do adekvátních překladů, jelikož se jedná o termíny synonymní.

▪ **condamnation prononcée**

Kolokace „*condamnation prononcée*“ se v textech objevila celkem 25krát. V sedmnácti případech jej eur-lex překládá jako „odsouzení“, v šesti případech jako „uložený trest“ a ve dvou případech jako „vynesené odsouzení“. Všechny tři české překlady jsou významově ekvivalentní, není v nich žádný významový rozdíl. I když překlad „vynesené odsouzení“ se v českém jazyce často nepoužívá, v tomto případě bych volila jako vhodnější překlady 1 a 2 či překlad „vynesený rozsudek“.

Coopération

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
coopération étroite	úzká spolupráce		5
coopération européenne	evropská spolupráce		1
coopération judiciaire	justiční spolupráce	soudní spolupráce	44

Klíčové slovo „*coopération*“ se v legislativních textech vyskytlo 171krát a je překládáno výrazem „spolupráce“ nebo „součinnost“, jež je jeho synonymním výrazem. To samé se týká termínů „*justiční*“ a „*soudní*“ spolupráce, které jsou taktéž výrazy synonymními.

Criminalité

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
criminalité internationale	mezinárodní trestná činnost		3
criminalité intentionnelle violente	úmyslný násilný trestný čin		3
criminalité organisée	organizovaná trestná činnost		44
criminalité transfrontière ⁸³	přeshraniční trestná činnost		14
criminalité transnationale organisée	přeshraniční organizovaná trestná činnost		11
lutte contre la criminalité	boj proti trestné činnosti	boj proti kriminalitě	18
prévention de la criminalité	předcházení trestné činnosti		1
répression de la criminalité	zabránění trestné činnosti	potlačení trestné činnosti	5
victimes de la criminalité	oběti trestného činu		13

Klíčové slovo „criminalité“ se v textech vyskytuje 123krát a VFČS jej překládá jako „trestná činnost“, „zločinnost“, „trestnost“ a „kriminalita“.

Překlady kolokací „criminalité organisée“ jako „organizovaná trestná činnost“ a „criminalité transnationale“ jako „přeshraniční trestná činnost“ jsou v databázi ISAP uvedeny jako závazné termíny.

▪ lutte contre la criminalité

Překlad kolokace „lutte contre la criminalité“ je v legislativních textech překládán jak jako „boj proti trestné činnosti“, tak jako „boj proti kriminalitě“, a jelikož VFČS uvádí oba možné překlady (kriminalita i trestná činnost), považují oba překlady za synonymní a tudíž adekvátní.

⁸³ Pro výraz „přeshraniční trestná činnost“ se také používá ekvivalentní překlad „criminalité transfrontalière“, jež je v legislativních textech zastoupen celkem třikrát.

Demande

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
demande d'extradition	žádost o vydání		2
demande d'arrestation provisoire	žádost o předběžnou vazbu		6
demande d'aide	žádost o pomoc	žádost o podporu	2
demande d'entraide judiciaire	žádost o vzájemnou právní pomoc		
demande d'indemnisation	žádost o odškodnění		1
demande de remboursement	nárok na úhradu		1
demande initiale	původní žádost		2
exécution de la demande	vyřizování žádosti	vykonání žádosti	2
demande supplémentaire	doplňující žádost		2

Samostatný výraz „*demande*“ se v textech objevuje celkem 205krát a dle databáze ISAP je překládán závazným termínem „*žádost, požadavek*“. Ve výše uvedených kolokacích je v naprosté většině případů používán překlad „*žádost*“.

▪ **demande de remboursement**

Pouze v jednom případě je výraz „*demande*“ překládán jako „*nárok*“, a to v kolokaci „*demande de remboursement (des taxes)*“. V opačném případě, databáze ISAP překládá „*nárok*“ závazným termínem „*droit*“. Z tohoto důvodu se překlad „*nárok na úhradu/náhradu (poplatků)*“ může zdát jako překlad chybný. Pokud se ovšem zamyslíme nad smyslem kolokace, musíme připustit, že v tomto konkrétním případě se jedná o překlad adekvátní, i když by se jako vhodnější překlad jevil např. „*nárok na proplacení/vyplacení/zaplacení/uhrazení (poplatků)*“.

Text 32004L0080

„...2. Les services rendus par l'autorité chargée de l'assistance en application des articles 1er à 10 ne donnent lieu à aucune *demande de remboursement* de taxes ou de frais par le demandeur ou l'autorité de décision...“

„...2. Služby, které poskytuje asistenční orgán v souladu s články 1 až 10, nezakládají žádný nárok na úhradu poplatků nebo náhradu nákladů vůči žadateli nebo rozhodujícímu orgánu...“

▪ **demande d'entraide judiciaire**

Tato kolokace je v legislativních textech přeložena jako „žádost o vzájemnou právní pomoc“, což je podle mého názoru jednoznačně adekvátní překlad, i když databáze ISAP uvádí překlad samotné kolokace „entraide judiciaire“ jako „vzájemná pomoc“. Tato kolokace je v legislativních textech překládána rovněž jako vzájemná pomoc, nikoliv „vzájemná právní pomoc“. Tento překlad však není samostatně uveden jako termín závazný, proto určuji překlad dle eur-lexu za adekvátní a dle kontextu také vhodnější než překlad dle ISAP.

Text 32009D04

„...2. Předáváním informací Eurojustu se rozumí žádost o pomoc Eurojustu v dotyčném případě, pouze pokud tak stanoví příslušný orgán...“

„...2. La transmission d'informations à Eurojust est comprise comme une demande d'aide d'Eurojust dans le dossier concerné uniquement si une autorité compétente en décide ainsi...“

▪ **demande d'aide**

Výraz „aide“ je v databázi ISAP překládán závazným termínem „podpora“⁸⁴, nicméně v legislativních textech je překládán výrazem „pomoc“, resp. „žádost o pomoc“. Pokud se ovšem podíváme na kontext této kolokace v textu, je zřetelné, že jde o překlad adekvátní, který do kontextu lépe zapadá a je dle mého názoru vhodnější než závazný překlad.

Text 31998F0427

„...h) en introduisant une demande d'aide, fournir aux autorités requises le nom et les coordonnées, y compris les numéros de téléphone et de télécopieur, de l'autorité et, si possible, de la personne qui est chargée d'émettre la demande...“

⁸⁴ ISAP uvádí anglický překlad „aid“.

„...h) při podání *žádosti o pomoc* poskytnout dožádaným orgánům jméno a adresu orgánu včetně telefonního a faxového čísla, a pokud možno i osoby pověřené podáním žádosti...“

Droit

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
droit à la liberté	právo na svobodu		2
droit communautaire	právo Společenství	komunitární právo	3
droit de recours	právo na podání opravných prostředků		1
droits fondamentaux	základní práva		36
droit international	mezinárodní právo		5
droit interne	vnitrostátní právo		17
droit national	vnitrostátní právo	národní právo	62
droit pénal	trestní právo		2
droits des victimes	práva obětí		1
exercice du droit	výkon práva		2
droits de tiers de bonne foi	práva třetích osob nabytá v dobré víře		3
droits de propriété intellectuelle	práva duševního vlastnictví		3
droits de propriété	majetková práva		1

Klíčové slovo „*droit*“ se v textech vyskytuje samostatně celkem 304krát a v naprosté většině je překládáno termínem „*právo*“⁸⁵.

▪ **droit communautaire**

Sekce Právní poradce na internetových stránkách nakladatelství SAGIT (1996-2010) uvádí že *komunitární právo* je „synonymní termínu právu ES (kde „*komunitární*“ je přídavným jménem odvozeným od podstatného jména Společenství)⁸⁶“.

85 VFČS uvádí jako další možný překlad termín „*právnictví*“, což ale nepovažuji za důležité, jelikož eur-ex správně použil překlad „*právo*“.

⁸⁶*Sagit*, nakladatelství ekonomické a právní literatury [online]., Komunitární právo, 2004 (cit. 2010-05-06). Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_126.htm

Exécution

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
exécution d'une condamnation	výkon trestu		38
exécution d'une partie de la peine	výkon části trestu		1
exécution de la décision-cadre	provedení rámcového rozhodnutí		1
exécution de la demande	vyřizování žádosti	vykonání žádosti	2
exécution des décisions	výkon rozhodnutí		2
exécution du budget et décharge	doplňující žádost		2
reconnaissance et exécution partielle	částečné uznání a výkon		2
État de l'exécution	vykonávající stát		2

Dalším klíčovým slovem je „*exécution*“. Toto slovo se v legislativních textech vyskytuje 32krát a VFČS jej překládá jako „*provedení*“, „*výkon*“, „*uskutečnění*“ či „*vykonání*“.

Všechny výše uvedené překlady se shodují s databází ISAP⁸⁷ a s překlady VFČS, tudíž jsou zařazeny mezi překlady adekvátní.

Infraction

Kolokace	Překlad	Výskyt
infraction criminelle	trestný čin	1
infraction grave	závažné protiprávní jednání	2
infraction pénale	trestný čin	16
infraction politique	politický trestný čin	2

Klíčové slovo „*infraction*“ se v legislativních textech objevilo celkem 70krát a je překládáno jako „*trestný čin*“ či „*protiprávní jednání*“. Podle databáze ISAP jsou oba překlady adekvátní. Databáze ISAP jej překládá termíny „*trestný čin*“, „*přestupek*“ a „*protiprávní jednání*“,

⁸⁷ dle ISAP je překlad slova „*exécution*“ jako „*výkon*“ závazným termínem

všechny tři termíny jsou však uvedeny jako termíny pomocné⁸⁸. Adekvátnost termínů závisí na adjektivu, které po termínu následuje a které určuje význam termínu.

„Trestný čin“ a „protiprávní jednání“ jsou termíny synonymní, v obou případech se jedná o porušení práva, které způsobuje bez ohledu na vůli delikventa určité sankční důsledky⁸⁹.

Instrument

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
adoption d'un instrument	přijmutí opatření		2
instrument d'acceptation	listina o přijetí		5
instrument d'adhésion	listina o přístupu	přístupující listina	6
instrument d'approbation	listina o schválení		5
instrument de ratification	ratifikační listina		7
instrument écrit	sepsaná listina		2
instrument juridique	právní nástroj		3
instrument unique	jednotný nástroj		3

Dalším klíčovým slovem je slovo „*instrument*“, které se v legislativních textech celkem vyskytuje 54krát a je překládáno jako „*nástroj*“, „*opatření*“ či „*listina*“.

▪ **instrument juridique**

Kolokace „*instrument juridique*“ se v textech objevila celkem třikrát, kdy byla přeložena jako „*právní nástroj*“, což je překlad jednoznačně adekvátní. Pouze v jednom případě byla přeložena jako „*právně závazný dokument*“, tím se ale budu podrobněji zabývat v kapitole 3.3.2.2. *Kolokace s nepřesným překladem.*

⁸⁸ pouze termín „*infraction pouvant donner lieu á extradition*“ je překládán závazným termínem „*trestný čin podléhající vydání*“.

⁸⁹ IURIDICTUM Encyklopedie o právu - http://iuridictum.pecina.cz/w/Pr%C3%A1vn%C3%AD_skute%C4%8Dnost

Liberté

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
liberté d'association	svoboda sdružování		8
liberté conditionnelle	podmíněné propuštění		1
espace de liberté, de sécurité et de justice	prostor svobody, bezpečnosti a práva		14
liberté d'expression	svoboda projevu		8
liberté de la presse	svoboda tisku		8
liberté provisoire	předběžné propuštění z vazby		2
liberté religieuse	svoboda náboženského vyznání		1
mesure restreignant la liberté individuelle de la personne	opatření omezující osobní svobodu		1
peine privative de liberté	trest odnětí svobody		6
période de privation de liberté subie	doba odnětí svobody	doba zbavení osobní svobody	2
remise en liberté	propuštění		9

Klíčové slovo „*liberté*“ se v legislativních textech vyskytuje celkem ve 155 případech. Ve většině případů je překládáno jako „*svoboda*“, což je dle ISAPu také jeho závazný překlad. Dalším možným překladem klíčového slova je „*propuštění*“, které se vztahuje právě k problematice soudní spolupráce, kdy se jedná o propuštění pachatelů trestných činů na svobodu.

Jediná kolokace, jejíž překlad databáze ISAP uvádí jako překlad závazný je „*liberté d'expression*“ a překlad kolokace „*espace de liberté, de sécurité et de justice*“ je uváděn jako termín pomocný. Pokud vezmu v úvahu rozsah oblasti „Prostor svobody, bezpečnosti a práva“, která je nadřazená mému tématu práce, překvapilo mne, že se ISAP termíny z této oblasti téměř nezabývá.

Personne

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
personne à entendre	vyslýchaná osoba		4
personne arrêtée	zadržaná osoba		4
personne concernée	subjekt údajů		8
personne condamnée	osoba odsouzená		8
personne entendue	vyslýchaná osoba		2
personne morale	právnícká osoba	právnícký subjekt	19
personne physique	fyzická osoba		11
personne poursuivie	obviněná osoba	stíhaná osoba	4
personne recherchée	hledaná osoba		4
personne reconnue coupable	odsouzená osoba	osoba uznaná vinnou	3

Klíčové slovo „*personne*“ se v legislativních textech samostatně objevilo 326krát. VFČS jej překládá jako „*osoba*“ nebo „*člověk*“.

▪ *personne poursuivie*

Kolokace „*personne poursuivie*“ se v legislativních textech objevila celkem 4krát, ve dvou případech je přeložena jako „*stíhaná osoba*“ a ve zbylých dvou případech jako „*obviněná osoba*“. Překlad kolokace „*personne poursuivie*“ by na první pohled mohl být „*pronásledovaná osoba*“, a to z důvodu doslovného překladu (*poursuivie* je překládáno jako *pronásledovaný*). Při bližším zkoumání tohoto překladu však zjistíme, že se tento výraz v právu ve smyslu stíhané osoby nepoužívá, je možné jej užít pouze v terminologii trestných činů nebezpečného pronásledování⁹⁰, což však není to samé jako „*osoba stíhaná*“.

V databázi eur-lex je tato kolokace překládána výrazy „*obviněná*“ či „*stíhaná osoba*“. Podle internetového portálu o trestním řízení⁹¹ je obviněným ten „kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu a bylo proti němu zahájeno trestní stíhání“. Z této definice jasně vyplývá, že oba tyto překlady jsou synonymní, tudíž adekvátní.

⁹⁰ *Trestní řízení. Trestní právo pro laiky* [online]. Nebezpečné pronásledování § 354 trestního zákoníku, 2010. Dostupné na: <http://www.trestni-řízení.com/dokumenty/trestne-ciny-paragrafy/nebezpecne-pronasledovani>

⁹¹ *Trestní řízení. Trestní právo pro laiky* [online]. Obviněný, 2009. Dostupné na: <http://www.trestni-řízení.com/pravnictina-pro-novinare/obvineny>

▪ **personne reconnue coupable**

V této kolokaci je zřejmý doslovný překlad „*osoba uznaná vinnou*“. Eur-lex uvádí jako druhý možný překlad „*odsouzená osoba*“, jehož význam zní následovně: „Odsouzená osoba je osoba, proti které byl vydán soudem odsuzující rozsudek a který nabyl právní moci⁹².“ Pomocí této definice jsem nabyla přesvědčení, že jde o překlady synonymní, jakožto i díky českému trestnímu zákoníku, který spojení „*odsouzená osoba*“ používá.

▪ **personne entendue / personne à entendre**

V kolokacích „*personne entendue*“ a „*personne à entendre*“ bych pouze podotknula rozdíl v časech sloves, které jsou součástmi kolokací. V jednom případě se jedná o čas minulý (*personne entendue*) a v případě druhém je kolokace v čase budoucím, resp. přítomném (*personne à entendre*). V legislativních textech se tyto kolokace objevily celkem 6krát a obě kolokace byly přeloženy jako „osoba vyslychaná“, tzn. bez žádného časové rozlišení. Pouze v jednom případě byla kolokace „*personne à entendre*“ přeložena následovně:

Text 42000A0712(01)

„...1) ... s'il est inopportun ou impossible pour *la personne à entendre* de comparaître en personne sur son territoire,..."“

„...1)... pokud není žádoucí nebo možné, aby se tato *osoba dostavila k výslechu* na jeho území osobně,..“

Nicméně i přes časové rozdíly mezi francouzskými kolokacemi nepovažuji české překlady za nepřesné, jelikož zde nedochází k žádnému významovému posunu, a kontextu lze snadno pochopit, zda se jedná o osobu vyslychanou v přítomnosti či v minulosti.

⁹²Český statistický úřad [online]. Odsouzená osoba, 2008 (cit. 2010-05-06). Dostupné na: <http://www.stredocesky.czso.cz/csu/cizinci.nsf/itisk/4100525E0C> -Údaje o osobách ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby jsou převzaty z evidence Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky o stavu odsouzených a obviněných osob ve věznicích a vazebních věznicích.

Protection

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Výskyt
mesures de protection	ochranná opatření		1
protection des victimes	ochrana obětí		5
protection de la vie privée	ochrana soukromí		7
protection des données	ochrana údajů		60
protection des données à caractère personnel	ochrana osobních údajů		20
protection des données personnelles	ochrana osobních údajů		3
protection des droit de l'homme	ochrana lidských práv		1
protection des droit des personnes poursuivies	ochrana práv obviněných osob		1
protection des intérêts	ochrana zájmů		7
protection des personnes	ochrana osob		7
protection des témoins	ochrana svědků		1

Klíčové slovo „*protection*“ se v legislativních textech objevilo celkem 134krát a ve všech případech výskytu bylo přeloženo jako „*ochrana*“.

▪ **ochrana osobních údajů**

Ochrana osobních údajů je v legislativních textech překládána ve dvaceti případech jako „*protection des données à caractère personnel*“ a ve třech případech jako „*protection des données personnelles*“. Databáze ISAP uvádí oba tyto termíny jako synonymní závazné termíny.

3.3.2. *Neadekvátní překlady kolokací*

Za překlady neadekvátní považuji takové překlady, jež nedodržují závazný překlad databázi ISAP či IATE, u kterých dochází chybou překladu ke změně významu slova/kolokace/celé věty a takové kolokace, jejichž překlad znejasňuje smysl dané kolokace.

Překlady neadekvátní rozdělují do dvou hlavních skupin na chybné překlady kolokací a na kolokace s nepřesným překladem. V případě chybných překladů se pokusím navrhnout vhodnější variantu překladu a vysvětlím, z jakého důvodu jsem překlad určila za chybný. Za kolokace s nepřesným překladem považuji takové kolokace, jež jsou na hranici mezi adekvátností a neadekvátností, kdy nepřesný překlad sice nezpůsobil významový posun v chápání jednotlivých kolokací, ale kdy takové kolokace mohou být vyjádřeny lépe a přeloženy vhodněji.

3.3.2.1. *Kolokace s chybným překladem*

Kolokace	Překlad
demande d'arrestation provisoire	žádost o předběžné zatčení

Kolokace „*demande d'arrestation provisoire*“ se v textech vyskytuje celkem 6krát a z toho v pěti případech byla tato kolokace přeložena jako „*žádost o předběžnou vazbu*“, což je překlad adekvátní. Nicméně v jednom případě je tato kolokace v legislativních textech přeložena jako „*žádost o předběžné zatčení*“, což považuji za překlad chybný. V první řadě považuji za důležité představit definice termínů „*zatčení*“ a „*vazba*“ dle Trestního řádu:

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

§69 Zatčení

- (1) Jestliže je dán některý z důvodů vazby (§ 67) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu, vydá v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu příkaz, aby byl obviněný zatčen.
- (6) V řízení před soudem rozhodne o vazbě zatčeného soudce.
- (7) Obviněného, který byl vzat do vazby, dodají do místa výkonu vazby policejní orgány.

§67 Vazba

Do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání (srov. §68 tr.řádu). Vazba je vždy fakultativní. Do vazby může, ale nemusí být vzat obviněný, jen jsou-li splněny podmínky §67 tr. řádu

§ 396 Předběžná vazba

(1) Jestliže zjištěné skutečnosti odůvodňují obavu z útěku osoby, o jejíž vydání jde, může předseda senátu krajského soudu, v jehož obvodu má tato osoba pobyt nebo byla zadržena, na návrh státního zástupce provádějícího předběžné šetření a po podání návrhu na rozhodnutí podle § 397 odst. 1 i bez takového návrhu rozhodnout o jejím vzetí do předběžné vazby. Proti rozhodnutí o vzetí do předběžné vazby je přípustná stížnost. Na rozhodování o zadržené osobě se přiměřeně užije ustanovení § 77 odst. 2.

Z těchto výše uvedených výkladů termínů „zatčení“ a „vazba“ je zřejmé, že v žádném případě nejde o termíny synonymní, a jelikož zde dochází ke změně významu celé věty, zařazují tento překlad mezi chybné překlady kolokací.

Kolokace	Překlad
criminalité transnationale organisée	nadnárodní organizovaný zločin

Termín „criminalité transnationale organisée“ se v legislativních textech vyskytuje celkově jedenáctkrát. Tento termín je v databázi ISAP překládán závazným termínem „*přeshraniční trestná činnost*“.

Překlad „*nadnárodní organizovaný zločin*“ považují za překlad chybný, a to ze třech důvodů. V prvním řadě je důvodem nerespektování závazné terminologie dle databáze ISAP. V druhé řadě se jedná o terminologii vyskytující se v Trestním zákoníku a Trestním řádu České republiky, které uvádějí pouze termín „*přeshraniční trestná činnost*“. V poslední řadě zmiňují významový rozdíl mezi termíny „*trestná činnost*“ a „*zločin*“. Jak je již uvedeno výše, termín „*criminalité*“ se překládá výrazy „*trestná činnost*“, „*zločinnost*“, „*trestnost*“ a „*kriminalita*“, které nemohou být zaměňovány s termínem „*zločin*“.

Podle Encyklopedie o právu⁹³ patří zločin mezi druhy trestných činů, společně s přestupkem a přečinem, zatímco trestná činnost je právě souhrn či úhrn činů uvedených v trestním zákoně, což není to samé, proto zařazuji tento překlad mezi překlady chybné.

Text 32005F0212

(6) „...Podle článku 12 o konfiskaci a zajištění Úmluvy OSN proti *nadnárodnímu organizovanému zločinu* ze dne 12. prosince,...

(6) „...Conformément à l’article 12 sur la confiscation et la saisie de la convention des Nations unies du 12 décembre 2000 contre *la criminalité transnationale organisée*, ...“

Kolokace	Překlad
criminalité intentionnelle violente	násilný trestný čin

Kolokace „*criminalité intentionnelle violente*“ se v legislativních textech vyskytuje celkem třikrát, ale pouze v jednom případě je překládána adekvátním termínem „*úmyslný násilný trestný čin*“. Ve dvou zbývajících případech dochází k vypuštění adjektiva „úmyslný“, což považuji jako chybu překladatele, a tím pádem za překlad neadekvátní a chybný, jelikož v tomto případě dochází ke změně skutkové podstaty trestného činu.

„Úmysl“ patří spolu s nedbalostí a omylem k atributům trestní odpovědnosti, což tvoří obligatorní složku subjektivní stránky trestného činu. Úmyslným zaviněním trestného činu se rozumí vnitřní vztah člověka ke skutečnostem zakládajícím trestný čin, o který jde právě tehdy, jednal-li pachatel úmyslně nebo z nedbalosti.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§4 Zavinění

(1) *Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel*

a) *chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit*

⁹³ Juridictum, Encyklopedie o právu,[online]. Trestný čin, 2008 (cit. 2010-05-06) . Dostupné na: <http://iuridictum.pecina.cz>

zájem chráněný takovým zákonem, nebo b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

Text 32004L0080

„...(7) La présente directive instaure un système de coopération visant à faciliter aux victimes de la criminalité l'accès à l'indemnisation dans les situations transfrontalières; ce système doit fonctionner sur la base des régimes en vigueur dans les États membres pour l'indemnisation des victimes de la *criminalité intentionnelle violente* commise sur leurs territoires respectifs. Il faut donc qu'un mécanisme d'indemnisation soit en place dans tous les États membres...“

„...(7) Tato směrnice stanoví systém spolupráce pro usnadnění přístupu k odškodnění obětí trestných činů v přeshraničních situacích, který by měl fungovat na základě systémů členských států pro odškodnění obětí *násilných trestných činů* spáchaných na jejich územích. Proto by ve všech členských státech měl existovat mechanismus pro odškodnění...“

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2
répression de la criminalité	zabránění trestné činnosti	potlačení trestné činnosti

Text 32004D0919

„...Les points de contact pour *la répression de la criminalité* visant les véhicules se réunissent au moins une fois par an, sous la présidence de l'État membre qui assure la présidence du Conseil...“

„...Nejméně jednou ročně se pod záštitou členského státu předsedajícího Radě uskuteční setkání kontaktních míst pro *trestnou činnost* týkající se vozidel...“

Lexikální kombinace „*répression de la criminalité*“ je dle internetové databáze ISAP překládána jako „*potlačování trestné činnosti*“ a podle databáze IATE jako „*zabránění trestné činnosti*“. Tyto překlady schvaluji jako adekvátní, ale v případě překladů uvedených v textech v databázi eur-lex, je tato kolokace přeložena pouze jako „*trestná činnost*“, což znamená, že došlo k vypuštění slova „*répression/potlačování*“, a správně by to mělo být přeložené jako

„...setkání kontaktních míst pro potlačení trestné činnosti týkající se vozidel...“, vypuštěním překladu substantiva „répression“ dochází ke změně významu a smyslu výše uvedené věty.

Pokud však vezmeme v úvahu názvy mezinárodních úmluv⁹⁴, které jsou uveřejněné právě v databázi ISAP, je ve všech případech výskytu spojení „répression de..“ uveden překlad „potlačování ...“. I z tohoto důvodu zařazují překlad kolokace „répression de la criminalité“ mezi překlady chybné.

Kolokace	Překlad
droit de recours	zajišťovací právo

Další kolokací, která je chybně přeložená je „droit de recours“. Databáze ISAP ji překládá závazným termínem „právo na podání opravných prostředků“, což znamená mít právo odvolat se proti naprosté většině rozhodnutí soudu či jiných orgánů činných v trestním řízení, jelikož odvolání patří spolu se stížností a odporem mezi řádné opravné prostředky. Čtyřjazyčný slovník evropského práva (Tichý,Svoboda,Zemánek:2005) dokonce překládá tuto kolokaci výrazem „žalovat“.

Závazný termín dle ISAP však v textech databáze eur-lex dodržen nebyl, a to právě v jediném případě výskytu této kolokace v legislativních textech, kdy tato kolokaci bylo přeložena termínem „zajišťovací právo“.

Text 4200A0712 (01)

„...3. Au cas ou l'État membre requis renonce au renvoi des objets avant leur remise a l'État membre requérant, il ne fait valoir aucun droit de gage ni aucun autre *droit de recours* découlant de la législation fiscale ou douaniere sur ces objets...“

„...3. V případě, že se dožádaný členský stát vzdá vrácení věcí před jejich předáním dožadujícímu členskému státu, neuplatní dožádaný členský stát k těmto věcem zástavní ani jiné *zajišťovací právo*, ani jiný nárok podle daňových a celních předpisů...“

⁹⁴ např. Convention européenne pour la répression du terrorisme, Strasbourg 1977 - Evropská úmluva o potlačování terorismu (Štrasburk 1977)

Z výtahu textů z legislativních textů je zřejmé, že se jedná o kolokace chybně přeložené, jelikož nelze zaměňovat právo na podání opravných prostředků s právem zajišťovacím.

Pro upřesnění Vám uvádím výklad zajišťovacího práva dle občanského zákoníku.

Podle § 544 – 558 Zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku je zřejmé, že zajišťovacím právem lze upravit právní jistoty řádného a včasného plnění závazků, které směřuje k dosažení, případně usnadnění uspokojení věřitele ze závazku.

Kolokace	Překlad
protection des données	ochrana soukromí

Lexikální kombinace „*protection des données*“ je jak v databázi ISAP, tak v databázi IATE překládaná jako „*ochrana údajů*“. Nicméně databáze IATE používá také překlad „*ochrana soukromí*“. Pokud by to ale mohlo být přeloženo jako ochrana soukromí, musel by být francouzský výraz (rovněž dle IATE) buď „*protection des données à caractère personnel*“ nebo „*protection de la vie privée*“ či „*protection des libertés individuelles*“⁹⁵.

V tomto případě považuji překlad IATE „*ochrana soukromí*“ za nevhodný a chybný.

Kolokace	Překlad
instrument unique	jediný nástroj

Internetová databáze ISAP překládá kolokaci „*instrument unique*“ pomocným termínem „*jednotný nástroj*“, ale překlad ve všech třech výskytech této kolokace v legislativních textech je „*jediný nástroj*“. Podle francouzského výkladového slovníku znamená termín „*jednotný nástroj*“ nástroj společný, jednomyslný, což jsou mimo jiné také jeho synonymní výrazy.

Text 52009DC0624

„...La communication de la Commission intitulée «Un espace de liberté, de sécurité et de justice au service des citoyens»[5] prévoit entre autres la création d'un système complet d'obtention des preuves dans les affaires transnationales. Selon cette

⁹⁵ Stejně překlady uvádí také eur-lex, jež rozlišuje mezi kolokacemi „*ochrana údajů*“ a „*ochrana osobních údajů*“ jak v českém, tak ve francouzském jazyce.

communication, cela suppose qu'un nouvel *instrument unique* se substitue aux instruments juridiques existant dans ce domaine..“

„...Sdělení Komise „Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům“[5] zmiňuje mimo jiné zavedení komplexního systému pro opatřování důkazních prostředků v přeshraničních případech. To by si podle sdělení vyžadovalo nahrazení stávajících právních nástrojů v této oblasti *jedním jediným novým nástrojem*...“

Z překladu „*jedním jediným novým nástrojem*“ jasně nevyplývá, že se jedná o nástroj **společný**, tudíž jej hodnotím jako překlad chybný.

3.3.2.2. *Kolokace s nepřesným překladem*

Kolokace	Překlad
détention provisoire	vyšetřovací vazba

Kolokace „*détention provisoire*“ se v legislativních textech vyskytla 24krát a ve všech případech výskytu je překládána jako „*vyšetřovací vazba*“. Databáze ISAP však pro tuto kolokaci uvádí překlad „*předběžné zadržení*“⁹⁶. Pro termín vyšetřovací vazba navrhuji přesnější a vhodnější překlad „*détention préventive*“.

Po konzultaci českého Trestního řádu mohu konstatovat, že není rozlišováno mezi vyšetřovací vazbou a předběžným zadržením, tyto termíny jsou chápány synonymně, nicméně z důvodu určení vhodnějšího francouzského překladu a z důvodu nerespektování závazného překladu podle ISAP, zařazuji tento termín mezi překlady neadekvátní a nepřesné

Kolokace	Překlad 1
droits de propriété intellectuelle	práva k duševnímu vlastnictví

Závazný překlad kolokace „*droits de propriété intellectuelle*“ je podle databáze ISAP „*práva duševního vlastnictví*“. V legislativních textech se však ve dvou případech objevuje překlad

⁹⁶ ISAP uvádí anglický termín „*provisional arrest*“, což je synonymní právě k překladu „*předběžné zadržení*“.

„práva k duševnímu vlastnictví“, což samozřejmě v kontextu nevyvolává žádné změny, ale vzhledem k nedodržení závazné terminologie jej zařazuji mezi překlady nepřesné.

Text 52008DC0888

„...atteinte aux *droits de propriété intellectuelle*..“

„...porušení *práv k duševnímu vlastnictví*..“

Kolokace	Překlad 1
répression de l'aide à l'entrée irrégulière	zabránit napomáhání ke nepovolenému vstupu

Kolokace „*répression de l'aide à l'entrée irrégulière*“ se ve vybraných textech objevila pouze jednou. V internetové databázi IATE je tato kolokace překládána závazným termínem „*zabránit (zabránění) napomáhání k neoprávněnému vstupu*“.

Eur-lex uvádí jako překlad této kolokace termín „*zabránit napomáhání k **nepovolenému vstupu***“. Tento překlad nerespektuje závazný překlad databáze IATE, proto tento překlad považuji za nepřesný, i když zde není znatelný významový rozdíl mezi zkoumanými adjektivy.

Text 32005F0212

„... la décision-cadre 2002/946/JAI du Conseil du 28 novembre 2002 visant à renforcer le cadre pénal pour *la répression de l'aide à l'entrée*, au transit et au séjour *irréguliers* [9]...“

„... rámcové rozhodnutí Rady 2002/946/SVV ze dne 28. listopadu 2002 o posílení trestního rámce s cílem *zabránit napomáhání k nepovolenému vstupu*, tranzitu a pobytu [8]...“

Kolokace	Překlad
condamnation pénale	odsouzení v trestní věci

Francouzská kolokace „*condamnation pénale*“ se vyskytuje v databázi vybraných textů pouze pětkrát, z čehož je třikrát přeložena jako „*odsouzení v trestním řízení*“, jednou jako „*odsouzení v trestní věci*“ a jednou zcela volně (viz. český překlad v textu 52005DC0010). Překlad „*odsouzení v trestním věci*“ považuji za překlad nepřesný, z důvodu rozdílného významu výrazů „trestní řízení“ a „trestní věc“.

Podle §1 Trestního zákoníku je *trestní řízení zákonem stanovený postup orgánů činných v trestním řízení, jehož úkolem je náležitě zjistit, zda byl trestný čin spáchán, zjistit jeho pachatele a uložit mu dle zákona trest, zatímco trestní věc je pouze součástí trestního řízení, což znamená, že se nejedná o termíny synonymní. V překladech legislativních textů tímto rozdílem dochází k významovému posunu věty, z důvodu vymezení trestní události. Výše uvedené překlady právě kvůli tomuto rozdílu v obou termínech, nepovažuji za přesné, proto je zařazuji do kapitoly nepřesných překladů.*

Text 52005PC0091

„...Il est également possible d'écarter la prise en compte d'une *condamnation pénale* d'un autre Etat membre dans le cas où le fait que cette condamnation ait été élaborée dans un système juridique différent conduit à traiter la personne de manière plus sévère dans la seconde procédure que si la première condamnation avait été prise dans le système national...“

„...Je rovněž možné nezohledňovat *odsouzení v trestní věci* v jiném členském státu v případě, kdy skutečnost, že k tomuto odsouzení došlo v jiném právním systému, znamená pro dotyčnou osobu, že se s ní v dalším řízení bude zacházet přísněji, než kdyby byla odsouzena v rámci vnitrostátního právního systému...“

Pokud se jedná o následující volný překlad kolokace *určítá osoba byla trestána*, navrhuji vhodnější francouzský termín, a to „*personne punie/pénalisée/sanctionnée*“⁹⁷. Pokud by se jednalo o překlad z jazyka francouzského do jazyka českého, navrhuji vhodnější překlad

⁹⁷ „...il est en difficile pour un État membre de savoir rapidement, de manière exhaustive et fiable, si une personne a déjà été punie/sanctionnée/pénalisée dans un autre Etat membre...“

„osoba odsouzená⁹⁸“, což odpovídá závaznému termínu překladu termínu „*condamnation – odsouzení*“.

Text 52005DC0010

„...il est en pratique difficile pour un Etat membre de savoir rapidement, de manière exhaustive et fiable, si une personne a déjà fait l’objet d’une *condamnation pénale* dans un autre Etat membre. Trois types de situations doivent être distingués...“

„...v praxi je pro členský stát nesnadné rychle, spolehlivě a vyčerpávajícím způsobem zjistit, zda již *byla určitá osoba trestána* v jiném členském státě. Zde je nutno rozlišovat mezi třemi skupinami osob...“

Kolokace	Překlad
criminalité transnationale organisée	nadnárodní organizovaná trestná činnost

Termín „*criminalité transnationale*“ je v legislativních textech překládán jako „*nadnárodní trestná činnost*“.

Jelikož závazným termínem je překlad „*přeshraniční organizovaná trestná činnost*“, který se rovněž vyskytuje v Trestním zákoníku, Trestním řádu a v názvech mezinárodních úmluv, považuji překlad „*nadnárodní trestná činnost*“ za překlad nepřesný, a to rovněž z důvodu nedodržování závazné terminologie, jelikož právě níže se vyskytující *Úmluva Organizace spojených národů proti přeshraniční organizované trestné činnosti*, je v databázi ISAP uvedena jako závazný překlad.

Text 52005PC0006

„...qui figurent dans la convention des Nations unies contre *la criminalité transnationale organisée*...“

„... Jak je uvedeno v *Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodní organizované trestné činnosti*, ...“

⁹⁸ „...v praxi je pro členský stát nesnadné rychle, spolehlivě a vyčerpávajícím způsobem zjistit, zda již byla určitá osoba odsouzená v jiném členském státě...“

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Překlad 3
personne concernée	dotyčná osoba	zúčastněná osoba	subjekt údajů

Kolokace „*personne concernée*“ se vyskytuje v legislativních textech celkem osmkrát, z čehož ani v jednom případě nebyl použit závazný překlad, který je dle internetové databáze ISAP „*subjekt údajů*“, namísto toho byl v pěti případech přeložen jako „*dotyčná osoba*“ a v jednom případě také jako „*zúčastněná osoba*“.

V následujícím odstavci Vám představuji definici „*subjektu údajů*“ podle občanského zákoníku.

§ 4 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

„Subjektem údajů může být výlučně fyzická osoba; není rozhodné, zda se jedná o občana České republiky nebo o cizince, důležitý není její věk, skutečnost, zda má zachovánu plnou způsobilost k právním úkonům apod. Subjektem údajů zásadně nemůže být právnická osoba, u níž pojmově vůbec nelze o osobních údajích hovořit.“

To znamená, že subjektem údajů je fyzická osoba, k níž se vztahují osobní údaje, což z níže uvedených kontextů nevyplývá. Z těchto kontextů je zřejmé, že se jedná o dotyčnou osobu, které se určité údaje týkají.

Text 4200A0712 (01)

„...3. S'il est exigé que la personne concernée consente a son transfert, une déclaration de consentement ou une copie de celle-ci est fournie sans tarder a l'État membre requis...“

*„...3. Pokud je předání podmíněno souhlasem *dotyčné osoby*, poskytne se neprodleně dožádanému členskému státu její písemný souhlas nebo jeho kopie...“*

Text 32003F0577

*„...1. Les États membres prennent toutes les dispositions nécessaires pour garantir que toute mesure de gel exécutée en application de l'article 5 puisse faire l'objet de la part de toute *personne concernée*, y compris des tiers de bonne foi, et en vue de préserver leur intérêt légitime, d'un moyen de recours non suspensif...“*

„...1. Členské státy přijmou veškerá nezbytná opatření, kterými zajistí, aby všechny *zúčastněné osoby* včetně třetích osob v dobré víře mohly podávat opravné prostředky bez odkladného účinku proti příkazu k zajištění vykonávanému na základě článku 5, aby tak mohly hájit své oprávněné zájmy...“

Text 4200A0712 (01)

„...c), selon le cas d'espece, exiger que, sauf si l'État membre concerné a obtenu le consentement de la *personne concernée*, les données a caractere personnel ne puissent etre utilisées aux fins visées au paragraphe 1...“

„...c) stanovit s ohledem na okolnosti daného případu, pokud dotyčný členský stát nezíská souhlas *osoby, které se dané údaje týkají*, že osobní údaje mohou být použity pro účely uvedené v odst. 1 ...“

Všechny tři výše uvedené možnosti do významu a kontextu věty pasují vhodněji než závazný překlad termínu dle databáze ISAP, proto upřednostňuji překlady uvedené v legislativních textech.

Kolokace	Překlad 1
instrument juridique	právně závazný dokument

Kolokace „*instrument juridique*“ se v legislativních textech vyskytuje třikrát, z toho je v jednom případě přeložena jako „*právně závazný dokument*“. V tomto případě se jedná o překlad nepřesný, a to z důvodu nerespektování závazného překladu termínu „*instrument*“, který je dle databáze ISAP „*nástroj*“. Jelikož je z níže uvedeného překladu zřetelné, o jaký nástroj, tedy dokument se jedná, proto tento překlad nezařazuji mezi překlady chybné.

Text 42000A0712(01)

„...Rada přijme formou *právně závazného dokumentu* pravidla, která se mohou ukázat nezbytnými pro ochranu práv obviněných osob...“

„...Le Conseil adopte dans un *instrument juridique* contraignant les règles pouvant être nécessaires pour assurer la protection des droits des personnes poursuivies pénalement...“

Kolokace	Překlad 1	Překlad 2	Překlad 3
pierre angulaire	základ	základní prvek	základní kámen

Překlad výrazu „*pierre angulaire*“ bohužel neuvádí ani databáze ISAP ani databáze IATE, ani VFČS, jelikož nepatří do kategorie právních termínů. Eur-lex jej však uvádí, a to ve třech možných znění. Po konzultaci Encyklopedie Linternaute, která k výrazu „*pierre angulaire*“ uvádí synonymum „*principe*“, jež se do českého jazyka překládá jako „*princip, prvek, zásada či podstata*“, musím konstatovat, že pouhý překlad „základ“ považuji za nepřiliš vhodný, jelikož další uvedené překlady, které zní „základní kámen“ a „základní prvek“, považuji vzhledem k povaze textů jako překlady vhodnější a adekvátní.

Text 32003F057

„...(1) Le Conseil européen, réuni à Tampere les 15 et 16 octobre 1999, a approuvé le principe de la reconnaissance mutuelle, qui devrait devenir la *pierre angulaire* de la coopération judiciaire en matière tant civile que pénale au sein de l'Union...“

„...(1) Evropská rada na zasedání v Tampere ve dnech 15 a 16 října 1999 schválila zásadu vzájemného uznávání, která by měla být *základním kamenem* soudní spolupráce v občanských a trestních věcech v Unii...“

Text 52009DC0624

„...Les conclusions de Tampere[1] ont défini la reconnaissance mutuelle comme la *pierre angulaire* de la coopération judiciaire et indiqué que le renforcement de la reconnaissance mutuelle des décisions judiciaires et des jugements et le rapprochement nécessaire des législations faciliteraient la coopération entre autorités et la protection judiciaire des droits de la personne...“

„...V závěrech z Tampere[1] se vzájemné uznávání soudních rozhodnutí a rozsudků považuje za *základní prvek* soudní spolupráce a stanoví se v nich, že zlepšení systému

uznávání by spolu s nutným sblížením právních předpisů zjednodušilo spolupráci mezi orgány i soudní ochranu práv jednotlivců...“

Kolokace	Překlad 1
coopération étroite	úzká součinnost

Překlad klíčového slova „*coopération*“ je dle databáze ISAP „*spolupráce*“, která je závazným termínem. V textech na eur-lexu se objevuje překlad kolokace jako „úzká součinnost“. Jelikož součinnost je synonymum slova spolupráce, nepovažuji tento překlad za chybný, pouze za nepřesný z důvodu nerespektování závazné terminologie.

Text 52009DC0709

„...Ces lignes directrices comprennent un ensemble de recommandations pratiques (notamment des indicateurs de risque pour l'identification de transactions suspectes) et des listes de substances classifiées et non classifiées (c'est-à-dire la «liste de surveillance volontaire de l'UE») visant à aider les opérateurs économiques à remplir leurs obligations en *coopération étroite* avec les autorités...“

„...Tyto pokyny poskytují soubor praktických doporučení (např. rizikové ukazatele pro stanovení podezřelých obchodů) a seznamy uvedených a neuvedených látek (tj. „Seznam EU pro dobrovolné sledování“) s cílem pomoci hospodářským subjektům plnit jejich povinnosti v *úzké součinnosti* s orgány...“

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce byla analýza kvality překladů odborné francouzské terminologie v legislativních textech Evropské unie zaměřených na oblast „Soudní spolupráce v trestních věcech“. Můj paralelní korpus se skládal z celkového počtu 41 legislativních textů, které spadají do období od roku 1995 do roku 2010 a obsahoval 101 309 slov v české verzi, resp. 127 438 slov ve verzi francouzské. Celkový rozsah textů v paralelním korpusu bylo x normostran. Na základě vytvoření paralelního korpusu z vybraných textů, jsem sestavila databázi 132 kolokací, které jsem následovně rozdělila do dvou hlavních skupin podle jejich možnosti překladu, a to na překlady adekvátní a neadekvátní.

Rozdělení kolokací do skupin bylo ovlivněno výskytem jejich překladů v internetových databázích závazných termínů ISAP a IATE, které však pro danou zkoumanou oblast bohužel nebyly vyčerpávající, proto jsem pro svou práci využívala dalších odborných a výkladových slovníků, VFČS a rovněž jsem konzultovala Trestní zákoník a Trestní řád ČR. Samozřejmě, že není možné se ve výzkumu opírat pouze o zdroje a při rozhodování o kvalitě a správnosti překladu je také třeba vycházet z kontextu, v němž je dané klíčové slovo či kolokace zasazeno, jelikož se často může stát, že i v případě nerespektování závazného překladu je kolokace přeložena správně, pokud to tak vyplývá z návaznosti na kontext. Terminologická databáze ISAP je dle mého názoru nedokonalá, jelikož obsahuje minimum klíčových slov ze zkoumané oblasti, přesněji 23% z vyhledávaných kolokací, proto ji nepovažuji za vhodný a důvěryhodný zdroj pro překlad legislativních textů Evropské unie. Vzhledem k tomu, že se v databázi ISAP vyskytovala téměř jedna čtvrtina vybraných kolokací, a to ne ve všech případech samostatně, jelikož patřily do delších struktur, se domnívám, že v oblasti databází závazné terminologie je stále co zlepšovat, modernizovat a především je třeba databáze pravidelně aktualizovat.

Z celkového počtu 135 kolokací jich bylo 119 přeloženo adekvátně, ať už s jednoznačným nebo s více synonymními překlady, což představuje 88% z celkového počtu zkoumaného lexika. Zbylých 16 kolokací jsem zařadila do skupiny neadekvátních překladů, ať už chybně či nepřesně přeložených, které představují 12% z celkového počtu zkoumaných kolokací. Z této skupiny bylo chybně přeloženo 7 kolokací, resp. 5% z celkového počtu kolokací a nepřesně přeloženo bylo 9 kolokací, resp. 7% kolokací.

RESUMÉ

Le thème de ma présente thèse est: La terminologie française et tchèque dans les textes législatifs européens spécialisés au champ sémantique de la „Coopération judiciaire en matière pénale“. Cette présente mémoire traite de la traduction de la terminologie française et tchèque qui fait partie des textes législatifs publiés sur le site Internet de l'accès au droit de l'Union européenne, Eur-lex.

La première partie est consacrée à la problématique concernant le multilinguisme dans l'Union européenne et à la politique linguistique de l'Union européenne. L'objectif de cette partie a été de présenter la politique linguistique de l'Union européenne qui concerne l'usage des langues dans les institutions et la progression de l'enseignement des langues au sein des États membres. Cette politique représente l'un des objectifs principaux de la Communauté et puisque les citoyens de la Communauté ont le droit de participer à la construction européenne, de savoir quelles décisions sont prises en leur nom et non en dernier lieu, de lire la législation de l'UE dans une langue qu'ils comprennent, je touche le sujet de la problématique de la traduction des textes législatifs de l'UE, le travail des traducteurs et les principes de la traduction dans chacune des langues officielles.

La partie suivante, qui fait toujours le part de la partie théorique, est consacrée aux termes principaux qui concernent la linguistique de corpus, tels que „corpus“, „collocation“ ou „terme juridique“.

La partie pratique se concentre sur les textes législatifs choisis, mais premièrement sur la présentation du programme spécialisé ParaConc. Par l'intermédiaire de ce programme j'ai pu créer un corpus parallèle en version tchèque et en version française. Pour faire analyse de ce corpus, j'ai choisi 13 termes-clés auxquels j'ai généré leurs collocations. Finalement, j'ai disposé de 135 collocations à analyser. Le principe de présente analyse était de diviser les collocations du point de vue de la qualité de leurs traduction, soit à la traduction adéquate, c'est-à-dire si la traduction respecte les termes obligatoires d'après la base des données ISAP où d'après autres sources disponibles, soit à la traduction inadéquate qui ne respecte pas la traduction obligatoire où quand la traduction est inexact.

Si on prend en considération le pourcentage des termes figurant dans les bases de données terminologiques de l'UE, qui a représenté seulement 23% des collocations analysées, on doit constater que le recouvrement de la domaine „Coopération judiciaire en matière pénale“ est insuffisant et en ce moment pas actualisé.

Použitá literatura

Odborná literatura

- BOBEK, M.** 2007. Soudní dvůr Evropských společenství – UAB Profisa: K výkladovým „opravám“ nesprávných překladů práva Společenství. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 9, str. 363-366.
- ČERMÁK, F.** 1995. Jazykový korpus : Prostředek a zdroj poznání. *Slovo a slovesnost*. 1995, roč. 56, č. 2, s. 119 - 140. ISSN 0037-7031.
- ČERMÁK, F.** 2001. Informace, korpusy a lingvistika, *Jazyk a jazykověda na přelomu století*, publikováno *Vesmír* 80, 648, 2001/11, dostupné ve formátu pdf. zde: <http://www.vesmir.cz/files/file/fid/1209/aid/4802>
- ČERMÁK, F.** 2005. Korpus, informace a lingvistika (v tisku), 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2005. Dostupné také na: <http://korpus.cz/doc/korp-info-lingv.rtf>. ISBN 80-86642-42-9.
- ČERMÁK, F.** 2006 *Studie z korpusové lingvistiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80- bp. 7106-863-2
- ČERMÁK, F.** 1995. Překladová lexikografie. In: *Manuál lexikografie*, editoři. F. Čermák, R. Blatná. Nakladatelství H+H Praha 1995, s.230-248
- ČERMÁK, F.** 2001b. Syntagmatika slovníku: Typy lexikálních kombinací. *Čeština - univerzália a specifika* 3, editoři. Z. Hladká, P. Karlík, Brno2001B, s. 223-254.
- ČERMÁK, F.** 2004 *Jazyk a jazykověda*, Karolinum, Praha, 2004, ISBN: 80-246-0154-0
- FENYK, J., KLOUČKOVÁ, S.** 2005. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*, 2. aktualizované a doplněné vydání, Linde Praha, a.s., 2005
- JELÍNEK, J. a kol.** 2008, *Trestní zákon a Trestní řád*, Poznámkové vydání s judikaturou, 26. aktualizované vydání podle stavu k 1.10. 2008, nakladatelství Linde Praha, a.s., 2008
- KRUPOVÁ, Z.** 2007. Francouzská a česká terminologie v evropských legislativních textech zaměřených na oblast: „Vnější vztahy- pomoc rozvojovým zemím“, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 2007
- MOUNIN, G.** 1999. Teoretické problémy překladu, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum 1999, překlad Milada Hanáková, 1999
- PALA, K.** 1996. Informační technologie a korpusová lingvistika (1). *Zpravodaj ÚVT MU* [online]. 1996, roč. VI, č. 3. , s.8-11. Dostupný na <http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/articles/58.html> , ISSN 1212-0901.

PELIKÁNOVÁ, I. 2002. *EUROPEUM* Institut pro evropskou politiku [online], Ovládat jazyky nestačí - O právních překladech komunitárních textů, 2002, (cit. 2010-04-22) . Dostupné z: http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=500

POVOLNÁ, M. 2009. Francouzská a česká terminologie v evropských legislativních textech zaměřených na oblast: „Výchova a vzdělávání“, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 2009

RADIMSKÝ, J. 2003. Italské a vybrané francouzské neologismy z oblasti informatiky a nových médií. České Budějovice 2003. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta

ROSEN, A. 2003. Nástroje pro paralelní korpusy, Ústav teoretické a počítačové lingvistiky, Filozofická fakulta University Karlovy v Praze, 2003, dostupné ve formátu ppt. na utkl.ff.cuni.cz/~rosen/public/parabratl.ppt

SMEJKALOVÁ, K. 2006 Francouzská a česká terminologie v evropských legislativních textech zaměřených na oblast: „Ochrana fauny a flory“, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 2006

ŠRAJEROVÁ, D. 2009. Časopis pro moderní filologii 91,2009, č.1, 1, Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. 2009

ŠULC, M. 2001. Tematická reprezentativnost korpusů. Slovo a slovesnost. 2001, roč. 62, č. 1, s. 53-61.

ŠULC, M. 1999. Korpusová lingvistika. První vstup. Praha: Karolinum Nakladatelství Univerzity Karlovy, 1999.

TOMÁŠEK, M. 2001. Překlad v právní praxi. 2. doplněné vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2003, s. 51., ISBN 80-7201-427-7

TOMÁŠEK, M. 1990. K vybraným problémům překladu právního jazyka, Praha 1990, AUC - Philologica 1990,

Zákoníky

ÚZ-721 Trestní zákon, trestní řád 2010, kolektiv autorů, nakladatelství SAGIT, ISBN: 978-80-7208-736-5

ÚZ-780 Občanský soudní řád, Soudní řád správní, Rozhodčí řízení, Exekuční řád, Soudní poplatky, kolektiv autorů, nakladatelství SAGIT, ISBN: 978-80-7208-798-3

Slovníky

LAROUSSE Grand Dictionnaire 2004. Synonymes & Contraires, Oeuvre collective, Larousse 2004, Paris, FBS-013349

NEUMANN, J., HOŘEJŠÍ, V., kolektiv. 1992. *Velký francouzsko-český slovník I. (A-K)*, Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, Praha, 1992, ISBN 80-200-0234-0

NEUMANN, J., HOŘEJŠÍ, V., kolektiv. 1992. *Velký francouzsko-český slovník II. (L-Z)*, Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, Praha, 1992, ISBN 80-200-0235-9

TICHÝ, L., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J. 2005. Čtyřjazyčný slovník evropského práva, 3. rozšířené vydání, Linde Praha, a.s., 2005, ISBN 80-7201-571-0

TOMAŠČÍNOVÁ, J., LARIŠOVÁ, M. 1994. Francouzsko-český právní slovník, 1. vydání, Nakladatelství H a H, Jinočany 1994. ISBN 80-85787-48-2.

Internetové zdroje

Business centre

dostupné na <http://business.center.cz>

ČSÚ Český statistický úřad

dostupné na www.czso.cz/

EUR-lex Přístup k právu Evropské unie

dostupné na <http://eur-lex.europa.eu>

EURACTIV Informační portál o EU

dostupné na <http://www.euractiv.cz>

EUROPEUM Institut pro evropskou politiku

dostupné na <http://www.europeum.org>

Evropský parlament a Evropská komise

dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/> a na <http://ec.europa.eu/>

IATE

dostupné na <http://iate.europa.eu/>

ISAP Informační systém pro aproximaci práva

dostupné na <http://isap.vlada.cz>

La vie publique

dostupné na <http://www.vie-publique.fr>

LITERNAUTE, Encyklopedie synonym

dostupné na <http://www.linternaute.com/dictionnaire/fr>

Oficiální portál pro podnikání a export

dostupné na <http://www.businessinfo.cz>

ParaConc
dostupné na <http://paraconc.com>

Portál o Evropské unii
dostupné na <http://europa.eu/>

Sagit, nakladatelství ekonomické a právní literatury
dostupné na <http://www.sagit.cz/>

Tlumočení · překlady · cizojazyčné rešerše
dostupné na <http://www.sochorek.cz>

TRESTNÍ ŘÍZENÍ. Trestní právo pro laiky
dostupné na <http://www.trestni-rizeni.com>

Přílohy

Seznam použitých zkratk

s.m.	substantivum maskulinum
s.f.	substantivum femininum

Francouzsko-český slovníček

Action

action (s.f.) akce; opatření; plán; postup

action commune (s.f.) společná akce

action en justice (s.f.) žaloba

action législative (s.f.) legislativní činnost

Autorité

autorité (s.f.) orgán; úřad

autorité administrative (s.f.) správní orgán

autorité centrale (s.f.) ústřední orgán

autorité compétente (s.f.) příslušný orgán; příslušný úřad

autorité judiciaire (s.f.) justiční orgán; soudní orgán

autorité pénale (s.f.) trestní orgán

autorité policière (s.f.) policejní orgán

Condamnation

condamnation (s.f.)

condamnation nationale antérieure (s.f.) předchozí odsouzení na vnitrostátní úrovni

condamnation pénale (s.f.) odsouzení v trestním řízení

décision de condamnation (s.f.) odsouzení; rozhodnutí o odsouzení; odsuzující rozhodnutí

condamnation prononcée (s.f.) uložený trest; odsouzení; vynesené odsouzení

Coopération

coopération (s.f.) spolupráce; součinnost

coopération étroite (s.f.) úzká spolupráce; úzká součinnost

coopération européenne (s.f.) evropská spolupráce

coopération judiciaire (s.f.) justiční spolupráce; soudní spolupráce

Criminalité

criminalité (s.f.) trestná činnost; kriminalita; zločinnost; trestnost

criminalité internationale (s.f.) mezinárodní trestná činnost

criminalité intentionnelle violente (s.f.) úmyslný násilný trestný čin
criminalité organisée (s.f.) organizovaná trestná činnost
criminalité transfrontière (s.f.) přeshraniční trestná činnost
criminalité transnationale organisée (s.f.) přeshraniční organizovaná trestná činnost
lutte contre la criminalité (s.f.) boj proti trestné činnosti; boj proti kriminalitě
prévention de la criminalité (s.f.) předcházení trestné činnosti
répression de la criminalité (s.f.) zabránění trestné činnosti; potlačení trestné činnosti
victimes de la criminalité (s.f.) oběti trestného činu

Demande

demande (s.f.) žádost; požadavek
demande d'extradition (s.f.) žádost o vydání
demande d'arrestation provisoire (s.f.) žádost o předběžnou vazbu
demande d'aide (s.f.) žádost o pomoc, žádost o podporu
demande d'entraide judiciaire (s.f.) žádost o vzájemnou právní pomoc
demande d'indemnisation (s.f.) žádost o odškodnění
demande de remboursement (s.f.) nárok na úhradu
demande initiale (s.f.) původní žádost
exécution de la demande (s.f.) vyřizování žádosti, vykonání žádosti
demande supplémentaire (s.f.) doplňující žádost

Détention

détention (s.f.) držení; vazba; zadržení
détention provisoire (s.f.) předběžné zadržení

Droit

droit (s.m.) právo
droit à la liberté (s.m.) právo na svobodu
droit communautaire (s.m.) právo Společenství, komunitární právo
droit de recours (s.m.) právo na podání opravných prostředků
droits fondamentaux (s.m.) základní práva
droit international (s.m.) mezinárodní právo
droit interne (s.m.) vnitrostátní právo
droit national (s.m.) vnitrostátní právo, národní právo
droit pénal (s.m.) trestní právo
droits des victimes (s.m.) práva obětí
exercice du droit (s.m.) výkon práva

droits de tiers de bonne foi (s.m.) práva třetích osob nabytá v dobré víře

droits de propriété intellectuelle (s.m.) práva duševního vlastnictví

droits de propriété (s.m.) majetková práva

Exécution

exécution (s.f.) provedení; uskutečnění; vykonání; výkon

exécution d'une condamnation (s.f.) výkon trestu

exécution d'une partie de la peine (s.f.) výkon části trestu

exécution de la décision-cadre (s.f.) provedení rámcového rozhodnutí

exécution de la demande (s.f.) vyřizování žádosti; vykonání žádosti

exécution des décisions (s.f.) výkon rozhodnutí

exécution du budget et décharge (s.f.) doplňující žádost

reconnaissance et exécution partielle (s.f.) částečné uznání a výkon

État de l'exécution (s.f.) vykonávající stát

Infraction

infraction (s.f.) trestný čin; přestupek; protiprávní jednání

infraction criminelle (s.f.) trestný čin

infraction grave (s.f.) závažné protiprávní jednání

infraction pénale (s.f.) trestný čin

infraction politique (s.f.) politický trestný čin

Instrument

instrument (s.m.)

adoption d'un instrument (s.m.) přijetí opatření

instrument d'acceptation (s.m.) listina o přijetí

instrument d'adhésion (s.m.) listina o přístupu; přistupující listina

instrument d'approbation (s.m.) listina o schválení

instrument de ratification (s.m.) ratifikační listina

instrument écrit (s.m.) sepsaná listina

instrument juridique (s.m.) právní nástroj

instrument unique (s.m.) jednotný nástroj

Liberté

liberté (s.f.) svoboda; propuštění

liberté d'association (s.f.) svoboda sdružování

liberté conditionnelle (s.f.) podmíněné propuštění

espace de liberté, de sécurité et de justice (s.f.) prostor svobody, bezpečnosti a práva

liberté d'expression (s.f.) svoboda projevu
liberté de la presse (s.f.) svoboda tisku
liberté provisoire (s.f.) předběžné propuštění z vazby
liberté religieuse (s.f.) svoboda náboženského vyznání
mesure restreignant la liberté individuelle de la personne (s.f.) opatření omezující osobní svobodu
peine privative de liberté (s.f.) trest odnětí svobody
période de privation de liberté subie (s.f.) doba odnětí svobody
remise en liberté (s.f.) propuštění

Personne

personne (s.f.) osoba, člověk
personne à entendre (s.f.) vyslychaná osoba
personne arrêtée (s.f.) zadržaná osoba
personne concernée (s.f.) subjekt údajů
personne condamnée (s.f.) osoba odsouzená
personne entendue (s.f.) vyslychaná osoba
personne morale (s.f.) právnická osoba; právnický subjekt
personne physique (s.f.) fyzická osoba
personne poursuivie (s.f.) obviněná osoba; stíhaná osoba
personne recherchée (s.f.) hledaná osoba
personne reconnue coupable (s.f.) odsouzená osoba; osoba uznaná vinnou

Pierre

pierre angulaire (s.m.) základ; základní prvek; základní kámen

Protection

protection (s.f.) ochrana
mesures de protection (s.f.) ochranná opatření
protection des victimes (s.f.) ochrana obětí
protection de la vie privée (s.f.) ochrana soukromí
protection des données (s.f.) ochrana údajů
protection des données à caractère personnel (s.f.) ochrana osobních údajů
protection des données personnelles (s.f.) ochrana osobních údajů
protection des droit de l'homme (s.f.) ochrana lidských práv
protection des droit des personnes poursuivies (s.f.) ochrana práv obviněných osob
protection des intérêts (s.f.) ochrana zájmů

protection des libertés individuelles (s.f.) ochrana soukromí

protection des personnes (s.f.) ochrana osob

protection des témoins (s.f.) ochrana svědků

Répression

répression (s.f.) potlačování, zabránění, pronásledování

répression de l'aide à l'entrée irrégulière (s.f.) zabránit napomáhání k neoprávněnému vstupu

représion de la criminalité (s.f.) zabránění trestné činnosti ; potlačení trestné činnosti